יודען, געדענקט די רדיפות אויף אייערע ברידער אין דייטשלאַנד

Opłata pocztowa niszczona ryczałtem

NAJEF FOLKSBLAT

פּרייז 15 גראָשען

היינט 8 זייטען

נייער פאָלקסבלאַט

№ 225	Łódź, Czwartek, 28 września 1933 r.	עלפטער יאָהרגאַנג	לאָדז, דאָנערשטאָג, ח׳ תשרי תרצ״ד	№ 225

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אַדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּעטריקאַווער 21, טעל. 224-71

בעוואָפענונגס־קאָנטראָלע

פראַנקרייך זאָל קאָנטראָלירען אין דייטשלאַנד און דייטשלאַנד — אין פראַנקרייך

דאַלפוס׳עס רעדע אין פעלקערבונד

לאָנדאָן, 27. (ספּ. טעל.)

דער איטאַליענישער דעלעגאַט באַראָן אַלאָיזי האָט אין הסכם מיט׳ן מיניסטער נוראַט פאָרגעשטעלט די דעלעגאַטען פון די גרויסמאַכטען, וואָס זענען פאַרבונדען דורכ׳ן פיער־פּאַקט — פאָלגענדען איטאַליענישען ענטוואָפענונגס־פּלאַן:

1) אַ 4־יעהריגע פּראָבע־קאָנטראָלע פון די בעוואָפענונגען.

2) די קאָנטראָלע וועט פאָרקומען געגענזייטיג בזה האופן אַז פראַנקרייך זאָל אַרויכפיהרען די קאָנטראָלע אין דייטשלאַנד, און דייטשלאַנד — אין פראַנקרייך.

3) די בעוואָפענונגס־קאָנטראָלע אין ענגלאַנד און איטאַליען זאָל נישט פאָרקומען.

4) נאָך דער פּראָבע־צייט האָט דייטשלאַנד דאָס רעכט צו העכערען די צאָהל בעוואָפענטע כוחות ביז 250 טויזענד מאַן, וואָס זאָלען רעקרוטירט ווערען אויף די יסודות פון אַלגעמיינע מיליטער־דינסט.

„מאַנטשעסטער גאַרדיען״ פאַרזיכערט דאָס פראַנקרייך בעמיהט זיך אַז איטאַליען זאָל צוריקציהען דעם דאָזיגען פּלאַן.

„דיילי העראַלד״ איז מודיע פון גענף וועגען אַן אינטריגע וואָס איז זיך סומך אויף דער איטאַליענישער אַקציע, וואָס איז אויסען דעם ענגלענדער ענטוואָפענונג צו פאַרוואַנדלען אין אַ פּראָבלעם, וואָס אינטערעסירט בלויז די 4 גרויסמאַכטען וואָס זענען געבונדען דורך דעם פּאַקט.

דער איטאַליענישער דעלעגאַט האָט אַפילו אַרויסגערוקט אַ פּראָיעקט וועגען אַ "בעראַטונגען די בעראַטונגען פון די 4 מלוכות קיין שטעדט.

דאָ האַלט מען, אַז איטאַליען און דייטשלאַנד שטרעבען צו אָפּלייגן די קאָנפערענץ ביז פעברואַר 1934. אין דער צייט וואָלט געקומען צו אַ פער־שטענדיגונג צווישען פראַנקרייך און דייטשלאַנד.

די אָפיציעלע קרייזען פאַרזיכערען אַז גרויס בריטאַניען איז פולשטענדיג סאָלידאַריש מיט פראַנקרייך און אַמעריקע און וועט פאָדערען תיכף צו שליסען אַן ענטוואָפענונגס־קאָנווענץ, וואָס מוז געשלאָסען ווערען איצט, אַהער קיינמאָל נישט.

רעדע פון עסטרייכישען קאַנצלער אין פעלקער־בונד

גענף, 7.2 (ספּ. טעל.)

אויף דער היינטיגער פערזאַמלונג פון דעם פעלקער־בונד האָט געהאַלטען אַ רעדע דער עסטרייכישער קאַנצלער דאָלפוס, וועלכער איז אויפגענומען געוואָרען מיט אַזעלכע שטאַרקע אַפּלאָדיסמענטען, וואָס זענען שוין לאַנג דאָ נישט געהערט געוואָרען.

דער קאַנצלער האָט געהאַלטען אַ קורצע אָבער ענערגיש־פולע רעדע אין וועלכער עס האָבען נישט געפעהלט קיין אָנצוהערענישען וועגען די דייטש־עסטרייכישע בעציהונגען.

ער האָט אונטערגעשטראָכען די נויטווענדיגקייט פון אַן אינטערנאַציאָנאַלער צוזאַמענאַרבייט, דער אינטעלעקטועלער און מאַטעריעלער אויסטויש — האָט ער געזאָגט — דאַרף פאָרקומען אין בעזונדערע מלוכות אין הסכם מיט זייער כאַראַקטער און געשיכטע. עס וואָלט געווען אַ פערגוואַלטיגונג פון די נאַטור־געזעצען, ווען מ׳וואָלט אַלע אָנגעוואָרפען איינעם און דעמזעלבן סיסטעם.

נאָך די שווערע יאָהרען פון קאַמף פאַר׳ן קיום שטרייכט עסטרייך אונטער מעהר ווי־ווען־נישט איז איהר פרייהייט און אומאָפּהענגיגקייט. זי טוט עס סיי אין נאָמען פון די פאַרמעלע טראַקטאַטען און נאָך אין אַ גרעסערער מאָס פון דעם אומגעצוואונגענעם ווילען פון איהרע בירגער.

ווען דאָלפוס איז אַראָפּ פון דער טריבונע האָבען די פערזאַמעלטע איהם ווידער געמאַכט אַ אָוואַציעס.

בלויז די דעלעגאַטען פון דייטשלאַנד זענען געבליבען זיצען שווייגענדיג.

„פּאָלאָניא״—קיין פּאַלעסטינא

סינאַיאַ, 27. (ספּ. טעל.)

היינט איז אין קאָנסטאַנצאַ פאָרגעקומען די פייערליכע עפענונג פון דער פּוילישער שיף־ליניע צווישען קאָנסטאַנצע און פּאַלעסטינע.

אין דער גראַנדיעזער פייערונג האָט מצד דער פּוילישער רעגירונג אָנטיילגענומען דער געזאַנדטער אַרציששעווסקי, וועלכער איז אַוועק מיט דער „פּאָלאָניאַ״ אַוועקשוואומען אין איהר ערשטער רייזע קיין ארץ־ישראל.

אויף יום־כפור קיין גער

די היגע אָפּטיילונג פון „וואַגאָן־לי״ אָרגאַניזירט אַ רייזע צוגען פאַר די, וועלכע פאָהרען קיין גער אויף יום־כפור. אין וואַרשא וועלען זיין צוגעגרייט ספּעציעלע טראַמוואַיען, וועלכע וועלען צופיהרען די פּאַסאַזשירען צו די ספּעציעלע רעזערווירטע קאַלעיקעס, וואָס געהען קיין גער. די ספּעציעלע צוגען וועלען אָפּגעהן דאָנערשטאָג 4.30 און 7.30 אָוונד פון דער פאַבריקס־באַהן און פרייטאָג פריה 5.20. בילעטען צו בעקומען אין ביוראָ „וואַגאָן לי״ פּיעטריקאָווער 64 פון 9 ביז 1.30 און פון 3 ביז 8 אָוונד.

פאַר 6[50] מיט דער באַהן ביז וואַרשא

א גמר חתימה טובה

און אַ גוט יאָהר ווינשען מיר אונזער ליבע מוטער, שוויגערמוטער, שוועסטער, ברידער, שוועגערינס, שוואָגערס און די גאַנצע פאַמיליע און מיינע געעהרטע קונדען און די רעדאַקציע און אָרמיִנ.

העניך כאַהן און פאַמיליע.

אתרוגים

לולבים והדסים

פון טריעסט

שוין צו בעקומען אין הורט און ענצעל ביי

יודל קאַפּעלוש

4 באַוואַמיעסקאַ 4

ביי קרעשאָוו, פּראָגט, אין קאָנפעקציע־געשעפט.

אויגען - קליניק

מיט שטענדיגע בעטען פון

Dr. B. Donchin

פּיעטריקאָווער 90, טעלעפ. 221-72

נעהמט אָן שטענדיגע אויגען־קראַנקע (צוועק אָפּעראַציע א. ז. וו.), ווי אויך אַמבולאַטאָרישעס פון 9 ביז 1 און פון 4 ביז 7.30 אָוונד.

התראה און אזהרה פון לאָדזער ראַבינאַט

צוליב דער שטרענגער אַקציע, וואָס די קהלה־לייטונג האָט אונטערגענומען פון היינט אָן צו פערפאָלגען פּאַלי־צייאיש די ווינקעל־שוחטים, זענען מיר דערמיט מת״ה אַלע לאָדזער שמוגעל־שוחטים, זיי זאָלען תיכף אָבשטעלען זייער שטראָפווירדיגע טעטיגקייט. גלייכצייטיג וואָרנען מיר די יודישע בעפעלקערונג, ביי שיקען שעכטען עופות שטרענג אכטונג צו געבען אויף די אַדרעסען פון די פאָלגענדע שעכט־הייזער, וואו עס שעכטען בלויז לעגאַלע שוחטים אונטער אונזער השגחה.

לאָדזער ראַבינאַט.

די שעכט־הייזער אונטער דעם ראַבינאַט׳ס אויפזיכט זענען:

וואָלבאָרסקאַ 8	יוריוש־גאַם 36
ווסכאָדניאַ 50	גרינער מאַרק 9
קילינסקיעגאָ 34	צעגלאַנע (באַלוט) 11
זאַכאָדניאַ 58	רושנאָווסקאַ 4
קאַמיענאַ 17	

5243

הזכרה

מאָרגען, פרייטאָג, ערב יום־כפור דעם 29 סעפּטעמבער 1933, 9 אַ זייגער פריה קומט פאָר אויפ׳ן בית החיים אַ הזכרה און די ענטהילונג פון די מצבות נאָך אונזערע אונפערגעסליכע

הלל און רייזעל פּלאַטעק ז״ל

אַלע קרובים, פריינד און בעקאַנטע ווערען געבעטען צו קומען.

די פאַמיליע.

יודען! לאָזט אייך נישט נאַרען יודען!

ארץ־ישראל־אתרוגים

בעקומט איהר נאָר אין „אוצרת ארץ־ישראל״, שרודמיעסקאַ 3.

Dr. med.

Haltrecht

ספּעציאַל־אַרצט פאַר הויט־און געשלעכט־קראַנקהייטען

פּיעטריקאָווער 10, טעל. 245-21

נעמט אָן פון 8—1 טאָג און פון 6—9 אָוונט. זונטאָג פון 10—1 בטאָג.

אַלע אַרט אַנאַליזען.

פאַר אַרבייטסלאָזע רעטשניצע־פּרייזן

אתרוגים

מובחרים

לולבים והדסים

צו בעקומען ביי

גאָלדשטיין און ניסעל

נאָוואָמיעסקאַ 19, אין הויף „באַר וואַרשאַווסקי״

צוזאַמען מיט דער פאַמיליע בעוויינען מיר דעם פריה־צייטיגען פון אונז אוועקגעריסענעם האַרציגען פריינד

אברהם גרינבלאַט נ״ע

דער שווער געטראָפענער פאַמיליע דריקען מיר אויס אונזער אויפריכטיגסטען מיטגעפיהל. זייט געטרייסט מיט די טראַדיציאָנעלע ווערטער: המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

דוד ווידאַווסקי און פאַמיליע

אַלעקסאַנדריסקאַ 13.

גרויסע הלוואה פאר ארץ־ישראל

אונטערן פּראָטעקטאָראַט פון פעלקער־בונד

ציוניסטישע פיהרער פיהרען אונטערהאנדלונגען אין גענף

גענף, 27 (י.ט.א. טעלעגראַפיש)

די יודישע דעלעגאַציעס אַרבייטען ענערגיש. קיין גענף זענען אָנגעקומען פּראָפ. דאָבראָצקי, דאָק. יצחק גרינבוים, יאַקאָבסאָן און בן־גוריון. מ'שמועסט, אַז קיין גענף זאָלען אויך קומען פּרעז. נחום סאָקאָלאָוו, לעאָ מאָצקין, מאָנטעפיאָרי און לאָרד מעלטשעט.

די ציוניסטישע פיהרער פיהרען אונטערהאַנדלונגען וועגען אַ גרויסע ארץ־ישראל־הלוואה אונטערן פּראָטעקטאָראַט פון פעלקער־בונד.

8,000 יוריסטען

אויפ'ן לייפּציגער קאָנגרעס

לייפּציג, 27 (ספּ. טעל.)

אויפ'ן קאָנגרעס פון די נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישע יוריסטען, וואָס הויבט זיך אָן דעם 30 ד.ח. דאַרפען אָנקומען 8,000 אנטיילנעהמער פונם גאַנצען לאַנד.

דער קאַמף מיט'ן היטלעריזם אין טשעכאָסלאָוואַקיי

פּראָג, 27 (ספּ. טעל.)

אויפ'ן יסוד פון אַ רעגירונגס־פאַראָרדנונג איז אויף אַ צייט פון 6 חדשים, פאַרבאָטען געוואָרען אַרויסצוגעבען די פאַשיסטישע צייטונג „נאַראָדני אָבראָנאַ פּראַנטאַ“ (נאַציאָנאַלער פּערטיידיגונגס־פראָנט).

אַ שטורם אין דרום־פראַנקרייך

פּאַריז, 27 (ספּ. טעל.)

די מורא'דיגע שטורעמס אין דרום־פראַנקרייך האָבען געמאַכט גרויסע שאָדענס. אין דער געגענד פון מיראַמאַס האָט ס'וואַסער פאַרגאָסען דעם וועג און איבערגעריסען דעם ראַד־פאַרקעהר.

אין איינינע ערטער האָט אַ געוויסער אונטערגעשווענקט הייזער און פאַרניכטעט 2 בריקען.

דאָס וואַסער דערגרייכט ביז אַנדערטהאַלבען מעטער די הויך.

צענטראַל־ביוראָ פאַר דער איבערוואַנדערונגס־אַקציע

פאַר די דייטשע יודען קיין ארץ־ישראל

לאָנדאָן, 27 (י.ט.א. טעלעגראַפיש).

אין מען איז אונטער דער אָנפיהרונג פון ד"ר חיים ווייצמאַן פאָרגעקומען אַ בעראַטונג וועגען שאַפען אַ צענטראַל־ביוראָ פאַר דער איבערוואַנדערונגס־אַקציע פון די דייטשע יודען קיין ארץ־ישראל. אַ ספּעציעלע ביוראָ זאָל אויך געשאַפען ווערען אין ירושלים אונטער דער לייטונג פון ד"ר אַרטור רופּין.

אַנ'אַזאַרקאָווער קאַמאַרניק זיך דערטרונקען אין צאַפּאַט

אַזאַרקאָוו, 27. (טעלעפאָניש).

דאָ איז אָנגעקומען אַ ידיעה, אַז מ'האָט אַרויסגעצויגען פון ים ביי צאַפּאַט דעם דערטרונקענעם קערפּער פון היגען קאַמאַרניק אַנטאָני פּאַוולאָוויטש.

עס האָט זיך אַרויסגעוויזען אַז פּאַוולאָוויטש איז בעגאַנגען זעלבסטמאָרד נאָך דעם, ווי ער האָט פאַרשפּילט אַ גרעסערע סומע געלד אין צאַפּאַטער קאַזינאָ.

2 בעדייטענדע אַמעריקאַנער פּאָליטיקער

אָנגעקומען קיין מאָסקווע

מאָסקווע, 27 (ספּ. טעל.)

דאָ זענען אָנגעקומען צוויי בעדייטענדע אַמעריקאַנער פּאָליטיקער, וואָס געהערען צו דער דעמאָקראַטישער פּאַרטיי: דער סענאַטאָר פון צפון־קאַראָלינאַ, ריינאָלדס און דער סענאַטאָר פון קאַליפאָרניען מאַק אַדאָ — אַנ'איידעם פונ'ם פּרעזידענט ווילסאָן.

אין די געשפּרעכען מיט די זשורנאַליסטען האָבען ביידע דערקלערט, אַז הגם זייער נסיעה טראָגט אַ פּריוואַטען כאַראַקטער, האָבען זיי דאָך בדעה אָפּצוהאַלטען אַ רייה געשפּרעכען מיט די סאָוויעטישע פּאָליטיקער.

ביידע זיי — לויט ווי זיי האָבען דערקלערט — זענען הייסע אָנהענגער פון דעם, אַז די סאָוויעטען זאָלען אָנערקענט ווערען דורך אַמעריקאַ.

אויסגוס פון דעם געלען טייך

די טאַמעס זענען צושמעטערט געוואָרען דורך די כונכוזען

נאַנקין, 27 (ספּ. טעל.)

די פאַרפלייצונג, וואָס האָט געבראַכט צו דעם אָראָפּשווענקען די טאַמעס אויפ'ן טייך האָאַנגהאָ (געלער טייך) האָט אָנגענומען קאַטאַסטראָפאַלע פאָרמען.

50,000 בינעזער זענען דערטרונקען געוואָרען.

אַ מיליאָן מענשען הונגערט.

די פאַרפלייצונג נעהמט אַרום אַ דרייווינקעל צווישען דעם אַמאָליגען און דעם נייעם געלער פונ'ם געלען טייך.

די קאַטאַסטראָפע איז טיילווייז געקומען דערפון, וואָס באַנדעס כונכוזען און אָפּטיילונגען פון מיליטער האָבען אין איינינע ערטער חרוב געמאַכט די טאַמעס מיט דעפענזיווע צוועקען.

די פאַרגאָסענע פעלדער וועלען נישט קאָנען אויסגענוצט ווערען אַ לענגערע צייט, ווייל זיי זענען בעדעקט געוואָרען מיט זאַמד אויף 5 פוס די הויך.

לעאָ מאָצקין רעזיגנירט פון זיין אַמט

אַלס מיטגליד אין דער מינדערהייטען־עקזעקוטיוו

גענף, 27 (יט"א טעלעגראַפיש)

לעאָ מאָצקין האָט צוגעשיקט צום פּרעזידענט פון מינדערהייטס־קאָנגרעס, וואָלפען, אַ בריף אין וועלכען ער טיילט מיט, אַז ער רעזיגנירט פון דעם אַמט אַלס מיטגליד פון דער מינדערהייטען־עקזעקוטיווע.

אַ בקשה וועגען פּראָלאָנגאַציע

פון די דייטשע קאָרעספּאָנדענטען אין רוסלאַנד

מאָסקווע. 27. (ספּ. טעל.)

די דייטשע קאָרעספּאָנדענטען וועלכע האָבען בעקומען אַ 3־טאָגיגען טערמין צו פאַרלאָזען רוסלאַנד האָבען איינגעטראָגען אַ בקשה מ'זאָל זיי פּראָלאָנגירען דעם טערמין ביז 14 טעג, בכדי צו ליקווידירען זייערע פּערזענליכע אָנגעלעגענהייטען.

ווידער ענטדעקט אַ היטלערישע שפּיאָנען־אָרגאַניזאַציע אין וויען

וויען, 27 (ספּ. טעל.)

דאָ איז ענטדעקט געוואָרען נאָך אַ היטלעריסטישע שפּיאָנען־אָרגאַניזאַציע, וואָס האָט אַמטירט אין לאָקאַל פון אַ בלינדען־אינסטיטוציע.

10 פּערזאָן זענען אַרעסטירט געוואָרען און צ. א. עטליכע געהיימע קורירען.

אין זאַלצבורג איז אָפּגענומען געוואָרען די בירגערשאַפט ביי 180 נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטען.

אַמעריקאַ זאָגט אָפּ

דער ביטע פון ענגלאַנד צו אָפּשטעלען די בעוואָפענונגען

לאָנדאָן, 27 (ספּ. טעל.)

נאָכדעם ווי אַמעריקאַ האָט אָנגעגעבען דעם פּלאַן פון דעם קריגס־פלאָט בוי, האָט זיך מאַקדאָנאַלד געווענדעט צו רוזוועלט'ן מיט דער בקשה, אַז דער בוי פון די 10־טויזענד־טאָניגע קרייצער־שיפען זאָלען דערווייל אָפּגעלייגט ווערען.

די אַמעריקאַנער רעגירונג האָט איצט געענטפערט דער ענגלישער רעגירונג, אַז זי זעהט נישט קיין סיבות פון אָפּזאָגען זיך פון דעם פּלאַן, און תיכף אָנגעהויבען צו בויען די נייע קריגס־שיפען.

סקאַנדאַלן אין לייפּציגער געריכט

בעת'ן פּראָצעס פון די רייכסטאַג־„אונטערצינדער“

לייפּציג, 27 (ספּ. טעל.)

דער בעשולדיגטער דימיטראָוו האָט היינט מיט זיין האַלטונג און אָפטען פּראָטעסטירען אַרויסגערופען אַ רייה סקאַנדאַלען אין געריכט.

צווישען אַנדערען האָט ער פּראָטעסטירט, הלמאי מ'האָט איהם בעת'ן פאַרהער זיך בעמיהט איינצורעדען, אויף דעם יסוד, וואָס מ'האָט ביי איהם געפונען אַ פּאָסט־קאַרטעל מיט דער פּאָטאָגראַפיע פון בערלינער פּאַלאַץ, אַז דאָס האָט ער אונטערגעצונדען דעם רייכסטאַג, און וואָס מ'האָט איהם ביז־איצט נישט קאָנפראָנטירט מיט וואַן־לעבען.

דער עדות, אויספאָרשונגס־ריכטער פאָגט האָט דערציילט, אַז וואַן־ליבע האָט אין אָנהויב אויספאָרשונג געסטראָשעט, דאָס אויב מ'וועט איהם נישט אַרונטערנעהמען די קייטען, וועט ער אָנהויבען אַ הונגער־שטרייק. דער בעשולדיגטער — זאָגט פאָגט — האָט זיך עטליכע מאָל מודה געווען, אַז ער איז עס דער ריכטיגער און דער איינציגער אונטערצינדער, און אַז ער האָט געהאַט בעציהונגען מיט די קאָמוניסטען.

דער בעשולדיגטער דימיטראָוו פּראָטעסטירט ווידער געגען דעם, וואָס די אויספאָרשונג איז געפיהרט געוואָרען פּאַרטייאיש און טענדענציעז.

אין זאַל ענטשטייט אַ שטאַרקער טומעל.

דימיטראָוו פּראָטעסטירט ווייטער, וואָס עס ווערט ביי איהם אָפּגענומען די מעגליכקייט צו שיצען זיך.

— דאָס איז אונערהערט און ברוטאַל! — שרייט ער — איהר האָט טענדענציעז געפיהרט די אויספאָרשונג!

דאָס געריכט דערקלערט דערויף, אַז דימיטראָוו וועט אַרויסגעפיהרט ווערען פון זאַל, אויב ער וועט זיך דערוועגען צו אַרויסרעדען נאָך אַ וואָרט.

לייפּציג, 27. (ספּ. טעל.)

מיט'ן הסכם פון דער מאַכט האָבען נעכטען באַכמיטאָג בעזוכט אין דער תפיסה דעם בעשולדיגטען וואַן־דער־לעבע, דער בערימטער שוועדישער פּסיכיאַטער און קרימינאַלאָג פּראָפ. ד"ר זערמאַן און דער האָלענדישער זשורנאַליסט יאַן לוגער. וועלכע געפינען זיך אויפ'ן פּראָצעס אַלס צושויער.

דער בעשולדיגטער האָט געמיטליך שפּאַצירט אין תפיסה־גאָרטען און געמאַכט אויף די געסט אַ פּאָזיטיווען איינדרוק.

וואַן־דער־לעבע האָט אויף אַלע פראַגען געגעבען אויסשעפענדע ענטפערס, מאַכענדיג דעם איינדרוק פון אַ נישט־דריסטען און אַ פאַמעליך־דענקענדען מענש.

אויף דער פראַגע, צי מ'האָט איהם בעת דער אויספאָרשונג געפייניגט און געשלאָגען, האָט דער בעשולדיגטער געענטפערט מיט אַ שמייכעל.

פּראָפ. זערמאַן האָט ערקלערט אַז ער האָט אויפ'ן קערפּער פון וואַן־דער־לעבע נישט געפינען קיין שום סמנים פון קלעפּ, און אַז ער איז גרייט צו ערקלערען אין געריכט, אַז דער צושטאַנד פון בעשולדיגטען איז אַ גאַנץ נאָרמאַלער

לייפּציג, 27. (ספּ. טעל.)

די היינטיגע געריכטס־פאַרהאַנדלונג האָט זיך אָנגעהויבען מיט אַ פערשפּעטיגונג, וואַן־דער־לעבע מאַכט דעם איינדרוק ווי ער וואָלט זיך בעפרייט פון דער געדריקטער שטימונג. ער רעדט מיט'ן דאָלמעטשער און שמייכעלט.

אויף דער פראַגע פון פּאָרזיצענדען צי ער וועט היינט געבען מעהר אויספיהרליכע תשובות, ענטפערט ער: — „יאָ“.

דער פּאָרזיצענדער רופט אויס דעם פּראָפ. זערמאַן צו געבען ערקלערונגען וועגען פּסיכישען צושטאַנד פון בעשולדיגטען.

אוועקגעקומען 2 קינדער

אַ יונגעלע פון 4 יאָהר, און אַ מיידעלע פון 6 יאָהר (פון בושעוזשינער 6). דאָס יונגעלע טראָגט אַ באָרדאָ־אַנציגעל, איז באָרוועס, און דאָס מיידעל האָט אַ שוואַרץ געקרויזט קעפּעל.

ווער עס ווייסט עפּיס וועגען די קינדער, ווערט געבעטען צו אָנקלינגען טעלעפאָניש 190·66 צו געלבאַרד'ן.

דער גיהנום אויף דער ערד

מורא'דיגער חורבן אין מעקסיקאָ

ניו־יאָרק. 27. (ספּ. טעל.)

פון מעקסיקאָ קומען ווייטער אָן שרעקליכע ידיעות וועגען די ריזיגע חורבנות וואָס דאָ האָט אָנגעמאַכט דער שטורעם־ווינד.

די שטאָט טאַמפּיקאָ שטעלט מיט זיך פאָר אַ בילד פון אַ גרוילהאַפטען חורבן. כמעט אַ העלפט הייזער איז אינגאַנצען פאַרניכטעט געוואָרען, און דער רעשט איז מעהר־ווייניג בעשעדיגט. צוליב דעם אויסגוס פונ'ם טייך טאַמעזי שטייען נאָך איצט עטליכע גאַסען אונטערן וואַסער — 3 מעטער די הויך.

אויף די רואינען פון די הייזער שפּילען זיך אָפּ אומהדיגע סצענעס. די פאַראומגליקטע משפּחות זוכען אין די חורבות מיט אַ געפּלאָנטער זייערע פאַרשוואונדענע קרובים.

אין דער חרובער שטאָט פיהלט זיך אַ מאַנגעל אין שפּייז, אין וואַסער צום טרינקען און אין רפואות.

די קאָמוניקאַציע ווערט אויפגעהאַלטען מיט דער הילף פון ראַדיאָ־סטאַציעס אויף די שיפען וואָס שטייען אין פּאָרט.

די באַהן־ליניעס זענען פולשטענדיג צושטערט.

מען ווייסט נישט וואָס עס איז געוואָרען מיט 2 פּערזאָנען־צוגען און צוויי משאות־צוגען וואָס דער ווינטער האָט מסתמא אַריינגעשליידערט אין טייך.

די צאָהל קרבנות איז דערווייל נישט מעגליך פעסטצושטעלען, מחמת די רעטונגס־אָפּטיילונגען שלעפּען אַרויס פון אונטער די גרוזען אַלץ נייע טויטע קערפּערס.

בלויז פון אונטער איין איינגעפאַלענעם שפּיטאָל האָט מען אַרויסגענומען 87 דערהרגעטע.

עטליכע שיפען, וואָס זענען בשעת'ן הוראַגאַן געשטאַנען אין פּאָרט זענען אַוועקגעריסען געוואָרען פון די אַנקערס און זענען בעשעדיגט געוואָרען.

דאָס אומגליק נוצען אויס די פינסטערע עלעמענטען, וועלכע בעראַבען די טויטע און די חרובע וואוינונגען.

נעכטען זענען געכאַפּט געוואָרען ביי דער האַנד אַ עטליכע זעקס פערשוינען וועלכע זענען באַלד אָהן שום געריכט דערשאָסען געוואָרען.

אין דער שטאָט איז דערקלערט געוואָרען בעלאַגערונגס־צושטאַנד.

די היזקות דערגרייכען אין די הונדערטער מיליאָנען זלאָטעס.

Dr
Wajnberg
ספּעצ. פון לונגען, האַרץ און סקלעראָז־קראַנקהייטען
וואוינט יעצט פּיעטריקאָווער 145
טעל. 126·02.
נעמט אָן פון 9–10 פריה, 3–4, 8–9 אָוו.

DR.
Z. Aronson
פּ וויען־אַרצט
צוריקגעקעהרט

לאדז. 28 סעפטעמבער 1933

„נייער פאלקסבלאט"

לאדז. 28 סעפטעמבער 1933

מיט דער ברכה פון פעלקערבונד=ראט

היטלער דערנעהנטערט זיך צום ציל

די ידיעות פון זשענעווע פון דער סעסיע פונ'ם פעלקער-בונד-ראט, זענען קאטאבעל, פריינציווארפען דעם גרעסטען אפטימיסט אין א יאוש-שטימונג.

דאס, וואס מיר דערוויסען זיך נאכ'ן עפענען דעם פאראהאנג, האבען שוין די דיפלאמאטען מסתם געוואוסט, פון הינטער די קוליסען, מיט א פאר טעג פריהער. בעקומען מיר טאקי איצט א קלארען אויספייטש פון פערשידענע פאסירונגען, וואס זענען פריהער געווען פאר אונז א ביסעל נעפעלדיג.

ס'זעהט אויס, אז אויף דער פאריזער קאנפערענץ צווישען פאריז און לאנדאן, צוליבען אלארם-רוף פון פראנקרייך מכוח די דייטשע ריזיגע מלחמה-הכנות, האט אויסגעפיהרט ענגלאנד און נישט פאריז. היטלער איז טאקי א נידערטרעכטיגער יונג, וואס ענגלאנד האט איהם פיינט און האט אויך מורא פאר זיין שפעטערדיגער קאנקורענץ, אבער דאך וויל אנהם ענגלאנד אין דער אפיציעלער פאליטיק נישט איגנארירען און איז גרייט צו צאהלען היטלער'ן דעם מאראלישען וועקסעל פון גרעניק-רעוויזיע, וואס זי האט פריהער אויסגעשטעלט אין ארדער פון דייטשלאנד סתם. און כדי צו פועל'ן אויף פראנקרייך, זי זאל מיטמאכען די פאליטיק, האט דער ביטערער אלביאן א פנים גענומען זיך צום אלטען מיטעל פון „דיווידע עט אימפערא" — לגבי פוילען און פראנקרייך.

איז אין פאריז מסתם אפגערעדט געווארען אז מ'זאל ביי די אונטערהאנדלונגען מיט דייטשלאנד מאכען א חילוק צווישען די פראנצויזישע און פוילישע גרעניצען, אויפ'ן מערב זאל מען האלטען דייטשלאנד פעסט אין צוים און אויפ'ן מזרח זאל מען איהר געבען א ביסעל פרייהייט, וועלכע זי האט זיך שוין אייגענטליך אליין גענומען...

אין פוילען איז מען וועגען דער סכנה זיכער תיכף געוואויר געווארען און דערפאר איז עס מיניסטער בעק געלאפען קיין פאריז, כדי צו פרובירען מאכען אויף פערשידענע פאקטארען דעם געהעריגען דרוק לטובת פוילען. א קבלת-פנים האט ער געהאט זעהר א הארציגע, מ'האט זיך האלדזעט און געקושט ווי א פערליבט פארל פאר דער לבנה, אבער דעם פלאן האט מען אפנים נישט געענדערט.

אין אט דעם פרט איז זייער כאראקטעריסטיש די ווענדונג פון די ענגלישע פאליטיק צום ענגלישען פאלק. מאקדאנאלד, דער ארבייטער-פיהרער, וואס האט דעזערטירט צו דער רעאקציע, האט א פנים מורא געהאט, טאמער וועט דאס פאלק איהם נישט גלויבען און אין דער אומבעגרעניצטער שנאה צו היטלער'ן, וואס איז אזוי שארף אויסגעדריקט געווארען אין פארלאמענט און ביי פערשידענע אנדערע מאניפעסטאציעס, וועט מען אפשר נישט גינסטיג אויפנעמען די היפאקריטישע פראהיטלעריסטישע פאליטיק פונ'ם פרעמיער. האט ער זיך גענומען צו הילף דעם אלטען פוקס דעם זעגעלמייסטער פון דער צובראכענער ליבעראלער שיפעל, לאיד דזשארזש, וועלכער האט, ווער ווייס פאר וועלכען פארלאמענטארישען פרייז, אויף א פרישען קאן געשטעמפעלט דעם באנקראט פון ווערסאלער טראקטאט, די גערעכטיגקייט פון די דייטשען און די פערברעכענס פון אלע מלוכות, חוץ דייטשלאנד און ענגלאנד. און טאמער וועט עמיצער זאגען: גוט, דייטשלאנד איז גערעכט; אבער ווי קען מען שטיצען דעם גזלן היטלער? האט לאיד דזשארזש צוגעגעבען, אז פערטרייבען היטלער'ן פון דייטשען טראן קענען נאר די קאמוניסטען, וואס וועלען נאך שטארקער, ווי די רוסישע באלשעוויקעס, פערשפרייטען דעם קאמוניסטישען גיפט איבער אייראפע. דעריבער איז קיין אנדערע ברירה נישטא, נאר טאקע שטיצען היטלער'ן געגען פוילען און זאל ער דינען ווי א פאנצער געגען קאמוניזם.

דערמיט איז צוגעגרייט געווארען דער באדען צו דער נידערטרעכטיגקייט, וואס איז שפעטער אדורכגעפיהרט געווארען אין זשענעווע אויף דער סעסיע גופא: דער פעלקער-בונד איז דא געבליבען געטריי זיין טראדיציע, וואס איז כמעט געווארען אין דער טאלסטאיאנער טעאריע פון נישט געגענשטעלען זיך דאס שלעכטס. פונקט ווי מ'האט אמאל פאסט פאקטיש מתיר געמאכט די פערכאפענישען פון פיומע, פון מעמעל, און לעצטענס פון מאנדזשוריע, אזוי האט מען איצט אויך געגעבען דעם הכשר צו אלע דייטשע קאנטראבאנדישע איינפיהרונגען, דער עיקר — די 200 טויזענט קעפיגע ארמיי. און דא מאכט שוין נישט אויס. וואס אויף א מלחמה מיט פוילען איז די צאהל א ביסעל צו ווייניג. קיים איז נאר דערלויבט דער עצם מיליטערישע ארגאניזאציע, וועט מען שוין קענען די צאהל פערטאפלען, פערדרייפאכען, לכתחילה וועט מען זאגען, ווי יענער קליינשטעטלדיגער יוד, אז דאס זענען אלץ דיזעלבע יונים, און בדיעבד, אז מ'וועט בעוואר ווערען דעם שווינדעל, וועט מען ווידער מסכים זיין, ווארום מ'וועט דאך שוין קיין ברירה נישט האבען. און בנוגע די בעפעסטיגונגען האט מען געמאכט א חילוק צווישען די מערב- און מזרח-גרעניצען; דאס, וואס איז דארט פערווערט, איז דא כשר בתכלית הכשרות.

די ידיעה, אז ביי די דייטשען הערשט א בעדריקטע שטימונג, איז זיכער אויסגעטראכט, כדי צו בערוהיגען אביסעל דעם דעת-הקהל. אין דער אמת'ן קען מען זיך פארשטעלען, אז אין היטלערס הויפט-קווארטיר איז ששון ושמחה, ווייל ער דערנעהנטערט זיך בעשיינפערליך צו זיין ציל.

אקעגען זשע האט דער פוילישער אויסערן-מיניסטער בעק געהאלפען דעם מיג. ראטשינסקי אין זשענעווע אינטערווענירען מכוח דעם ענין ביים פארזיצער פון דער ענטוואפנונגס-קאנפערענץ הענדערסאן, הגם ס'שטייט נישט, וואס זיי האבען דארט גערעדט, קען מען זיך פארשטעלען, אז זיי האבען איהם גאנץ ענערגיש אנגעוויזען, צו וואס די ענגלישע פאליטיק האט דערגרייכט און אז פון דער ענטוואפנונג ווערט גאר א מורא'דיגע דייטשע בעוואפנונג. און טאקי דערפאר, וואס ס'שטייט נישט, וואס די פוילישע מיניסטארען האבען ביי הענדערסאנ'ען אויפגעטון, מעג מען חושד זיין, אז זיי האבען גארנישט געפועל'ט און אז דייטשלאנד וועט זיכער שוין בלייבען ביי די טראפייען.

און דאכט זיך, אז קיינמאל איז נאך די סכנה פון א מלחמה מצד דייטשלאנד נישט געווען אזוי נאהנט, ווי איצינד, דורך דער בפירוש'ער ברכה פונ'ם פעלקער-בונד-ראט.

פ. ק.

די פרידליכקייט פון דאנציג

איז א פאליטישער מאנעווער פון בערלין

דער פוילישער פרעמיער-מיניסטער אנדזשעיעוויטש האט בעזוכט דאנציג. ער איז אויפגענומען געווארען מיט דער גאנצער פאמפע, ווי עס קומט א פרעמיער. עס זענען פארגעקומען געשפרעכען, מיטאגען און באנקעטען. עס זענען געהאלטען געווארען רעדעס וועגען אויסגעגליכענע מיספערשטענדנישען, וועגען געגענזייטיגען צוטרוי, צוזאמענארבייט א. א. וו. מיט דער הארציגער פריינדשאפט, וועלכע האט גענומען הערשען אין די בעציהונגען צווישען דאנציג און פוילען, פערבעהמט זיך דער „ראבאטניק". די צייטונג שרייבט:

דער איצטיגער וויזיט איז דער צווייטער לויט דער ריי פון זינט עס איז ענטשטאנען די פרייע שטאט דאנציג. דער ערשטער איז פארגעקומען אין יאהר 1929. מיט פיר יאהר צוריק האט בעזוכט דער דעמאלטיגער פרעמיער באַרטעל און אין דער שפיץ פון דער דאנציגער רעגירונג איז דעמאלט געשטאנען דער סאציאליסט זאהם. דעמאלט איז צום ערשטען מאל פארגעקומען די דערנעהנטערונג צווישען פוילען און דאנציג, עס איז געשלאסען געווארען אן אפמאך, וועלכער רעגולירט געוויסע שטרייטיגע פראגען, עס איז געמאכט געווארען דער ערשטער שריט אין דער ריכטונג צו פערבעסערען די פויליש-דאנציגער בעציהונגען און צו א פריידליכען צוזאמענלעבען אויפ'ן סמך פון די עקזיסטירענדיגע אפמאכען און טראקטאטען.

אבער דער לינקער סענאט, וועלכער איז דורך אונעהרליכע מיטלען בעקעמפט געווארען דורך די נאציאנאליסטען און האט זיך געפונען אונטערן דרוק פון ווירטשאפטליכען קריזיס, איז געפאלען. אויף זיין ארט איז געקומען דער נאציאנאליסטישער סענאט פון ציעם'ען און עס האבען זיך ווידער אנגעהויבען די פויליש-דאנציגער שטרייטען.

די ארבייט און די מיה פון דעם לינקען סענאט זענען אוועק מיט גארנישט.

אבער אט האבען די מאכט פערנומען די היטלעראווצעס און פלוצים איז אויסגעבראכען די פויליש-דאנציגער פערשטענדיגונג, אפילו פריינדשאפט, ווי מיט פיר יאהר צוריק, איז פאר דעם וויזיט פון דער רעגירונג אונטערגעשריבען געווארען אן אפמאך, אפילו צוויי אפמאכען, לויט וועלכע די היטלעראווצעס זענען געגאנגען אויף גרויסע הנחות לגבי פוילען.

מיר דארפען נישט איבער'חזר'ן, אז דער קאמפראמיס-קורס פון היטלעריסטישען סענאט אין דאנציג האט נישט קיין שום געמיינזאמעס מיט דעם ווירקליך פריידליכען קורס פון דער לינקער רעגירונג פון פיר יאהר צוריק. דאס, וואס עס טוט איצט דער היטלעריסטישער סענאט אין דאנציג, איז פאליטישער מאנעוור פון בערלין, און ווערט געניצט מיט גראבע פעולות. דאנציג איז איינער פון די וויכטיגסטע אנגריפס-פונקטען פון היטלעריסטישען אימפעריאליזם. האבענדיג דעם דאזיגען פונקט אין דער האנד, בעמיהט זיך דערווייל בערלין וועגען דעם, אז פון איהם זאל אפגעצויגען ווערען די אויפמערקזאמקייט פון דער וועלט און אליין מאכט ער אנגריפען אויף אנדערע פונקטען און אפשניטען. דערפאר איז מיט אזא אייליגקייט געשלאסען געווארען דער אפמאך מיט פוילען, וואס זיין איינציגער ציל איז איינצושלעפערען די וואכזאמקייט פון דער פוילישער און דער אינטערנאציאנאלער עפענטליכער מיינונג און וועלכע די היטלעראווצעס וועלען צו יעדער מינוט צוררייסען אויף וויפיל זיי וועלען דעם אפמאך בכלל איבערפיהרען אין לעבען.

און דער דאזיגער מאנעוור האט זיך די היטלעראווצעס איינגעגעבען. ביי דער בעגעגעניש פון פאל באנקור'ן מיט מינ. בעק אין פאריז האט מען פוילען גראטולירט צו דער פערבעסערונג פון די בעציהונגען מיט דאנציג. אין זשענעווע וועט פוילען איינגאנצען זיין געפונדען ביים בעהאנדלען די דאנציגער פראגען. אין דער צייט, ווען די דאנציגער רעגירונג דארף זיך געפינען אויף דער בעשולדיגונגס-באנק פאר ברעכען און פערלעצען די דאנציגער קאנסטיטוציע, וועט די פוילישע רעגירונג, צוליב דער געשלאסענער פריינדשאפט מוזען זיך פערהאלטען נייטראל און די דאנציגער רעגירונג וועט ארויס ווי די זיגערין. אזוי ארום פערשטארקט פוילען אומדירעקט די פאזיציע פון היטלעריזם אין אייראפע.

און דא גייט דאך נישט בלויז אין די אינערליכע ענינים פון דאנציג. די דאנציגער היטלעראווצעס מאכען גארנישט קיין סוד פון זייערע פלענער און כוונות. אין דער צייט, ווען פרעזידענט ראוישנינג פערזיכערט וועגען זיין פרידליכקייט און ווארפט אפ דעם געדאנק וועגען רעוויזיע פון די גרעניצען, בליהט די רעוויזיאניסטישע פראפאגאנדע אין איהר פולען גלאנץ, אויפ'ן גאנצען געביט פון דער פרייסטאט מאכען מיליטערישע איבונגען די היטלעראווצעס און זייער יוגענד. דער ארגאן פון דעמזעלבען ה' ראוישנינג רופט אפילו יעדען טאג מיט גרויסע בוכשטאבען: צוריק צו דייטשלאנד!

די היטלעראווצעס מאכען חוזק אין די אויגען פון די מלוכות און פון זייערע שכנים, און די פאליטיקער און די דיפלאמאטען פון די דאזיגע מלוכות לאזען זיך פיהרען פאר די נאז! באמת, א טרויעריג און א דערדריקענד בילד!

ווען מענשען קומען אן צו א זנאכער

אלע הייל=מיטלען האבען ענטוישט

דאס געשפרעך איז אריבער אויף פאליטישע טעמעס און, ווי דאס פאסירט כמעט שטענדיג ווען עס קומט זיך ביים היינטיגען טאג צוזאמען א געזעלשאפט, איז מען אריבער אויף דער פראגע פון פאשיזם.

— זאגט וואס איהר ווילט, האט זיך אנגערופען אן עלטערער הער. אבער איך וועל קיינמאל נישט גלויבען, אז די 17 מיליאנען דייטשען, וועלכע האבען געשטימט פאר היטלער'ן, זענען בלויז קרעטינען און אידיאטען. אדער, אז די מאסען, אויף וועלכע עס שטיצט זיך איצט דער פאשיסטישער רעזשים אין איטאליען, בעשטייען בלויז פון אויסווארפען און נאראנים. איך בין נישט קיין פאליטיקער, און קוק אויף דער זאך נישט פון ענגען פארטייאישען שטאנדפונקט. אט די בעוועגונג מוז דאך האבען אין זיך עפעס טיפע לעבענסקרעפטען, וועלכע ברענגען דערצו, אז אט דא, אט דארט, אט אין דער שווייץ, אט אין אירלאנד, ברעכט זי אויס, און זי האט אין זיך, ווייזט אויס, אן אנציהונגס-קראפט, וואס ברענגט דערצו, אז מאסען פון די פערשידענסטע געזעלשאפטליכסטע שפערען גייען איהר נאך. און אזוי ווי איך פערשטיי נישט דעם פאשיזם, פעראורטייל איך איהם נישט, אזוי ווי איהר פאליטיקער טוט עס.

— דאס איז א פסיכאז, נישט עפעס אנדערש, ווי א פסיכאז, א מאסען-משוגעת, האט זיך אפגערופען איינער פון די אנוועזענדע, אן אינזשיניער. אין מיטעלאלטער פלעגט טרעפען, אז די גאנצע בעפעלקערונג פון א שטאט, אדער פון א גאנצער פראווינץ פלעגט פערלאזען די הייזער און גייען אין א פראצעסיע פון שטאט צו שטאט, פון דארף צו דארף, אמאל זינגענדיג פרומע לידער, אמאל שלאגענדיג זיך אין אייגענעם לייב, אדער שלאגענדיג זיך איינער דעם אנדערען. אדער איינארדענדיג ווילדע ארגיעס. אדער נעהמט, א שטייגער, דעם קרייץ-צוג פון קינדער. בעת וועלכען עס זענען אומגעקומען אין וואסער-כוואליעס, אין בערג, פון קעלט, הונגער און קראנקהייטען צעהנדליגער טויזענדער קינדער. צי איז דאס נישט געווען א פסיכאז און די בעוועגונגען פון די סעקטאנטען אין אמאליגען רוסלאנד, ווען די בעפעלקערונג פון גאנצע ישובים פלעגט זיך פערמאכען מיט פרויען און קינדער אין א הילצערנער צערקווע און זיך אליין אונטערצינדען? פארוואס זאל דער פאשיזם נישט זיין אזא מין מאסען-משוגעת. וועלכע האט צו זיין דינסט אלע ערובערונגען פון דער מאדערנער ציוויליזאציע, ווי פאסט, טעלעגראף, טעלעפאן, פערפולקאממטע פערקעהרס-מיטלען און א דאנק דעם נעהמט ער ארום שוין נישט בלויז שטעט און פראווינצען, נאר גאנצע קאנטינענטען?

דא האט גענומען א ווארט א דאקטאר.

— ענטשולדיגט, מיינע הערען, וואס איך, אלס לאיקער אין געזעלשאפטליכע פראגען, ערלויב מיר אויך צו נעהמען א ווארט אין דער דאזיגער דיסקוסיע, איך האב אבער דעם איינדרוק, אז מיר האבען דא צו טון מיט אן ערשיינונג, וועלכע טרעפט זיך אפט אין אונזער דאקטארישער פראקטיק. מען רופט מיך צו א קראנקען. איך אונטערזוך איהם, שטעל א דיאגנאזע און פערשרייב א מעדיצין. עס העלפט נישט. איך פערשרייב א שטארקער מיטעל, פערדאפעל די פארציע, אבער אויך דאס העלפט נישט. כ'קום צום אויספיהר' אז עס האט זיך שוין אנגעהויבען א געפעהרליכע אנצינדונג און עס איז נויטיג אן אפעראציע. כדי צו ראטעווען דעם מענשען, מוז מען זיך ענטשליסען אויף אן אפעראציע פון א האנד, פוס אדער בלינד-דארם. עס גייט קיינער אויף אזא זאך גערן נישט איין. דאן רופט מען א צווייטען, דריטען, פיערטען דאקטאר און ווען אלע דאקטוירים זענען איינשטימיג, דאן רופט דער קראנקער, לויט דער עצה פון א מוהמע אדער שכנ'טע, א זנאכאר. און ווייסט איהר וואס כ'האב פעסטגעשטעלט? אז צו זנאכארס ווענדען זיך נישט נאר מענשען פינסטערע, נאר אויך מיט העכערער בילדונג, מענשען, וועלכע האבען זיך שוין בעפרייט פון יעטוועדע פאראורטיילען, מענשען, וואס קוקען אויפ'ן לעבען גאנץ ניכטער.

אויפגעטרייסעלט פון דער מלחמה, איז די וועלט שווער קראנק. די מיטלען, וואס זענען אנגעווענדעט געווארען אין משך פון 15 יאהר, האבען פערפיהרט. די צוזאמענגערופענע קאנסיליומס, ווי די ענטוואפנונגס, ווירטשאפטליכע, עקאנאמישע א. א. קאנפערענצען האבען אלע פערפיהרט. קומט דאקטאר סאציאליזם און זאגט: עס איז נויטיג אן אפעראציע. עס איז נויטיג אן אמפוטאציע פון א האנד. פון דער קאפיטאליסטישער לאפע, וועלכע האט אלעמען און אלץ געשטיקט און געדריקט, און פונ'ם קאנסומענט ארויסגעקוועטשט דעם לעצטען זאפט. און איהר, מיינע הערען, ווילט, אז דער חולה זאל זיך באלד ענטשליסען אויף דער דאזיגער אפעראציע, אויף צו לאזען זיך אפשניידען א האנד, מיט וועלכער עס איז איהם געווען אזוי גוט, וועלכע האט איהם געהאדעוועט? דער קראנקער ווייסט, אז די אמפוטאציע וועט סוף-כל-סוף דארפען אדורכגעפיהרט ווערען, נאר ער וויל די זאך אביסעל אפציהען, ער פרובט זיך נאך אן ביי א זנאכאר, אפשר וועט ער אייננעפינען, אז די אפעראציע איז איבעריג.

דער פאשיזם דאס איז א מין זנאכאר פון דער וועלט און עס איז קיין וואונדער נישט, וואס אפילו מענשען ניכטערע, בעזוניגטע, ווארפען זיך דעם פאשיזם אין די ארעמס אריין, האפענדיג אויף א רעטונג, עס איז זיי א שאד די האנד.

אבער זייט זיכער: אהן אן אפעראציע וועט מען זיך נישט בעגעהן.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער רעבעז

נייער פאלקסבלאט

דאנערשטאג 28 ה תשרי תרצ"ג

סעפטעמבער

זון-אויפגאנג 5.31
זון-אונטערגאנג 5.21

די פוילישע נאציאנאלע הלוואה

די אמביציע פון דער רעגירונג און מלוכה

די נאציאנאלע הלוואה איז די אמביציע, אי פון דער פוילישער מלוכה, אי פון דער פוילישער רעגירונג.

די סובסקריפציע פון דער הלוואה וועט בעווייזן, אז די פוילישע מלוכה איז נישט קיין צופעליסעלטע שיפעל אין א שטורמדיגען ים, נאר א פעסטגעבויטער פאלק-ארגאניזם, וואס קען זיכער'ן א נארמאלען און געזונטען מלוכה-לעבען; די פרייוויליגע דעקונג פונ'ם דעפיציט וועט בעווייזן, אז נישט בלויז דער מלוכה-בודושעט הענגט נישט אין דער לופטען, נאר, אז אויך די פעסטקייט און סטאבילקייט פון דער פוילישער וואלוטע איז נישט קיין פיקציע, נאר א שטיק ווירקליכקייט, און די מלוכה פערדינט דעריבער דעם געהעריגען צוטרוי ביי דער ארומיגער וועלט.

גלייכצייטיג וועט אויך די סובסקריפציע שמייכלען דער אמביציע פון דער היינטיגער רעגירונג. ס'איז דאך קיין סוד נישט, אז עס־שיידענע פארטייען פון רעכטס און פון לינקס בעקעמפען דער סאנאציע אין נאמען פון דעמאקראטיזם און האלטען איהר מאכט פאר דיקטאטור און אפילו אוזורפאציע. ווען איצט דאס פאלק די דאזיגע סבורה דעמענטירען דורכ'ן פרייוויליגען סובסקריבירען די הלוואה, פאר שטארקענדיג דערמיט די מאכט און דעם אויטאריטעט פון דער איצטיגער רעגירונג כלפי פנים.

ס'איז איבעריג ברייט אויסצוטייטשען, אז די פוילישע יודען זענען אין די ביידע געשילדערטע מאמענטען שטארק פאראינטערעסירט. אונזער דרייסיליאניגער קיבוץ, וואס בעקומט זיין ברויט נישט דירעקט פון דער ערד, נאר אומדירעקט דורך האנדעל, אינדוסטרי און אנדערע אביעקטען, וואס זענען אפהענגיג פון קאניונקטור און שטימונגען, מוז פאר זיין אייגענער עקזיסטענץ האבען א געזונטע פוילישע מלוכה מיט א פעסט-געזיכערטער פאלקס-עקאנאמיק, מיט א גוטען שם אין דער וועלט. און אז די סאנאציע איז פאר אונז — ביי אלע אונזערע הארבע טענות צו איהר — די בעסטע רעגירונג אין פוילען, דאס זענען דאך שוין אלע מודה.

אבער חוץ אלעמען האבען די יודען, אלס בירגער, א מאראלישען פאטריאטישען חוב, אנטקעגען צו קומען דער רעגירונג אין איהר רוף און העלפען איהר טראגען די שווערע משא פונ'ם מלוכה-בודושעט אין דער היינטיגער שווערער צייט, ווען ס'לעזען זיך אפשר די גורלות פון די מדינות און די רעגירונג מוז האבען א קלארען קאפ און פרייע הענד, כדי צו קענען מוטיג פערטיידיגען אונזער פאזיציע אויפ'ן אינטער-נאציאנאלען פארום.

ק'איז דעריבער ביי אונז קיין שום ספק נישט, אז די יודען וועלען זייער טייל אין דער הלוואה געבען במילואו. געבען נישט דורך וועלכען ס'איז מאראלישען צוואנג, נאר בפנים יפות ובזיד רחבה ווי א יוד איז געוואוינט צו געבען אויף זאכען פון העכערן ווערט.

דער דערפרעהענדיג איז דער פאקט, וואס אפילו יודען, געוועזענע פוילישע בירגער, איצט אין ארץ־ישראל און אין אנדערע לענדער, האבען רעספירט אנ'אינעוועניגסטען ד' א"ג, צו צייכענען די פוילישע הלוואה. די דאזיגע פולשטענדיג פרייוויליגקייט איז דער בעסטער עדות פאר די גצפיה לען, וואס די יודען טראגען צו דער פוילישער מלוכה און דער איצטיגער פוילישער רעגירונג.

קיין שום עקזאמען שטייט אונז דא נישט פאר, ווייל די יודען, וואס וועלען סובסקריפצירען די הלוואה, וועלען בלויז דערפיהלען דעם טיפען און אויפריכטיגען ווונש פון זייער הארצען.

דיפלאמען פאר גוטע בירגער

אפצייכנונגען פאר'ן ערפילען דעם חוב פאר אלע דעקלאראנטען

ווער ס'וועט נישט ערפילען זיין חוב וועט באיקאטירט און פעראכטעט ווערן

א לעבהאפטער טעטיגקייט ווייזט ארויס דער וואיעוואדישער קאמיטעט פון אנגעשטעלטע פאר ענינים פון דער נאציאנאלער הלוואה. דער וואיעוואדישער קאמיטעט האט פון זיך אויסגעטיילט לאקאלע און פאוויאט-קאמיטעטען, אזוי אז די אק ציע האט ארומגענומען בפירוש די גאנצע וואיעוואדזטווע.

דער קאמיטעט האט אויך צוגעטיילט אין יעדער אינסטיטוציע, אמט און גרעסערע פירמעס, פערטרויאונגס-מענער, וועלכע זארגען דערפאר, אז אלע בעאמטע און אנגעשטעלטע זאלען ווי געהעריג אויספילען זייער פליכט ביים צייכענען די נאציאנאלע הלוואה.

דער קאמיטעט בעהאנדעלט איצט די פראגע ווי אזוי צו רעאגירען אין די פאלען ווען די אנגעשטעלטע וועלען נישט ערפילען זייער בירגערליכען חוב, עטליכע שטעט האבען אנגענומען רעזאלוציעס, אז ס'זאל באיקאטירט און פעראכטעט ווערען די, וועלכע וועלען זיך אפזאגען צו צייכענען די הלוואה.

דער בירגער־קאמיטעט פאר דער נאציאנאלער הלוואה האט ארויסגעגעבען פאלגענדע אויפפארערונג:

כדי צו ערלייכטערען די געזעלשאפטליכע קאנטראל איבער דעם אויספיהרען די בירגערליכע פליכט דורך די ברייטסטע מאסען פון דער געזעלשאפט, ווערען די דיפלאמען קודם-כל אויסגעגעבען די, וואס האבען פרייע פראפעסיעס, וואס בעשעפטיגען זיך מיט האנדעל, אינדוסטריע, האנדווערק א. אז. וו.

די דיפלאמען וועלען זיין נומערירט און פערזעהען מיט דער אונטערשריפט פון פרעזעס און סעקרעטאר פון בירגער־קאמיטעט פאר דער נאציאנאלער הלוואה.

דאס אנערקענונג ארט אפזאגען זיך פון ארויסגעבען א דיפלאם געהעהרען אויסשליסליך צו דער קאמפעטענץ פון די ארטיגע קאמיטעטען, וועלכע וועלען זיך ריכטען מיט די נארמען, וואס זענען אנגענומען געווארען דורך די פראפעסיאנעלע ארגאניזאציעס און מיט די פינאנציעל-ווירטשאפטליכע בעציהונגען, וואס הערשען אין געגעבענעם קרייז.

נאכ'ן איינצאהלען יערע ראטע, וועט אויפן דיפלאם געמאכט ווערען א געהעריגע בעמערקונג: דער קאמיטעט ווענדעט זיך צו אלע די, וועלכע האבען געצייכענט די הלוואה אין דער ענטשפרעכענדער הויך, אז זיי זאלען גלייך פארערען די דיפלאמען און זאלען זיי אויסהענגען אויף אנגעזעהענע ערט אין די ארבייטס-און שטאטען, פאבריקען, געוועלבער, ביוראס, קאנצלאריעס, באבינעטען א. אז. וו. דאס וועט ערלייכטערען די געזעלשאפטליכע קאנטראל, וועלכע ס'האט אויספיהרען די בירגער־קאמיטעטען.

דער בירגער־קאמיטעט פאדערט אויף אלע בירגער, אז זיי זאלען צייכענען אונבעדינגט ביז היינט אין אוונט, כדי צו איבערצייגען אויסלאנד אויף וואס די בעפעלקערונג אין פוילען איז פעהיג.

* * *

יעדער, וואס וועט צייכענען די נאציאנאלע הלוואה, אהן אונטערשייד פון דער סומע, וועט בעקומען א ספעציעלען צייכען פון בראנז.

די, וועלכע האבען שוין געצייכענט די הלוואה, דארף זיך שוין מעלדען נאך אנ'אפצייכנונג אין דעם ארט, וואו זיי האבען אפגעגעבען די דעקלאראציע.

אלע אנגעשטעלטע, וואס צייכענען די הלוואה אויף א קאלעקטיווער דעקלאראציע דורך אפרעכענען זיי פונ' זייער געהאלט, וועלען בעקומען די אפצייכנונגען אין מאמענט, ווען די אונטערנעהמונג, אין וועלכער די ארבייטען וועלען צושטעלען די הלוואה-דעקלאראציעס אין שטייער-אמט.

* * *

דער פעראיין פון די האנדעלס-פערמיטלער (פיעטריקאווער 64) האט אויפגעפאדערט זיינע מיטגלידער צו צייכענען די נאציאנאלע הלוואה.

* * *

דער וועבער-מייסטער-פעראיין (זשעלאזנא 4) האט אנגענומען אנ'איינשטימיגען בעשלוס, אז אלע מיטגלידער זאלען בעהמען דעם שטארקסטען אנטייל אין צייכענען די נאציאנאלע הלוואה.

* * *

עהערגעכטען איבער'ן טאג איז אין לאדז געצייכענט געווארען אויף דער הלוואה איבער א מיליאן זלאטעס.

פאסט-בעאמטע האבען געצייכענט 50.000 זל.

אויף דער אינערליכער הלוואה

(א) די פאסט-בעאמטע האבען געצייכענט אויף דער אינערליכער הלוואה א סומע פון 50.000 זל.

דער רעטונגס-קאמיטעט פאר דער נאציאנאלער הלוואה

דער רעטונגס-קאמיטעט האט געצייכענט 2000 זל. פאר דער נאציאנאלער הלוואה.

די אנגעשטעלטע — 1,200 זל.

קאאפעראטיווע געזעל־שאפט צו געבען קרעדיטען אויף היפאטעקען

האט אויסגענארט ביי נאאיווע מענשען 150 טויזענד זלאטעס

(א) אויף צעגלאנא 1 וואוינט א געוויסער זאוויסטאווסקי, וועלכער איז געוועזען רעפרעזענטאנט פון דער געזעלשאפט „וולאסנא זאגראדא" אין פויזען. די דאזיגע קאאפעראטיווע געזעלשאפט האט זיך פערנומען מיט געבען קרעדיטען אויף היפאטעקען. דער דאזיגער זאוויסטאווסקי האט געהאט אפטיילונגען אויף זאוואדזקא 1, פיעטריקאווער 17 און פיעטריקאווער 220.

זאוויסטאווסקים געהילף איז געוועזען א געוויסער ווישניעווסקי. א חוץ דעם האט ער נאך געהאט פערוואלטונגס-מיטגלידער, דירעקטארען און אנדערע יוצר משרתים, וועלכע האבען געשאפען אמאטארען אויף צו בעקומען היפאטעק קרעדיטען. אזעלכע „פרייערס" האבען זיך אין לאדז און אין דער אומגעגענד געפונען 130, וועלכע האבען געגעבען אויף „קאסטען" און אנדערע הוצאות א סומע פון 150 טויזענד זלאטעס. ערשט לעצטענס האט זיך ארויסגעשטעלט, אז די גאנצע באנדע זענען שווינדלערס און די 150 טויזענד לאטים האבען זיי זיך ארפגעלאזען אין טאש. ס'זענען ארעסטירט געווארען פאלגענדע פערוואלטונגס-מיטגלידער און דירעקטארען: זאוויסטאווסקי ווישניעווסקי, זאבלאצקי, בארענסקי, טושישעוויטש זיידלער און לאנגע.

פאר שיסען אויף א פאל־יציאנט

פערמשפט אויף 8 יאהר תפיסה

(א) דעם 24. אפריל האט דער פאליציאנט מארטשיניאק, האבענדיג דינסט אין דארף וואולקא טשארנאוווסקא געהערט עטליכע שאסען. באלד דערויף האט ער געזעהען א וואגען, אויף וועלכען ס'זענען געזעסען 3 פערשוינען. דער וואגען האט נישט קוקענדיג אויף דער פאדערונג פון פאליציאנט זיך נישט געוואלט אפשטעלען.

מארטשיניאק האט זיך געשאפען א ראווער און איז נאכגעפאהרען דעם וואגען. ווען דער פאליציאנט האט זיי דעריאגט, האבען די פערשוינען, וואס זענען געזעסען אויפ'ן וואגען אנגעהויבען צו שיסען אויפ'ן פאליציאנט. צום סוף האט מען די פערשוינען געכאפט. דאס זענען געווען 3 בעקאנטע גנבים פאטער און זוהן דזשעוואזשעווסקי און פעליקס זאגלאבא.

אין אנהויב איז די אויספארשונג געגען זיי, ווייל זיי האבען געשאסען אויפ'ן פאליציאנט, געפיהרט געווארען אין סיסטעם פון שנעל-געריכט. דאן איז דער פראצעס איבערגעגאנגען אין א געוועהנליכען געריכט. דער פראצעס איז געכטען פארגעקומען אין קרייז-געריכט. נאכ'ן אויסהערען די עדות, פראקוראר און פערטיידיגער, האט דאס געריכט ארויסגעטראגען אנ'אורטייל, לויט וועלכען דער פאטער האט בעקומען 8 יאהר טורמע, דער זוהן 2 יאהר טורמע מיט אפציהען דאס אויססיהרען די שטראף און זאגלאבא — 5 יאהר טורמע.

טרינקט נישט קיין רויה וואסער — היט אייך פון בויך-טיפוס.

יוסף שפרינצאק

די אנוועזענהייט פון שפרינצאק אין לאדז און אין פוילען בכלל בעדייט א וויכטיג געשעהעניש אין אונזער יודישען און ציוניסטישען לעבען. עס זענען דא נאר ווייניג מענשען צווישען אונז פאר וועלכע דער נאמען שפרינצאק זאל נישט זיין גוט בעקאנט. א מענש מיט וועמענס נאמען און וועמענס לעבען איז פערבונדען דאס גרויסע ווערק פון דער יודישער ארבייטערשאפט אין ארץ-ישראל און א גרויסער טייל פון דער געשיכטע פון ציוניזם, איינער פון די פאפולערסטע פערזענליכקייטען אין דער ציוניסטישער עפענטליכקייט, אנ'אונערשעפליכער קוואל פון שעפערישער איניציאטיוו, איז שפרינצאק זיכער בערופען אויך אין דער צוקונפט צו שפילען אנ'ענטשיידענדע ראל אין דער ענטוויקלונג פון דער נאציאנאלער רענעסאנס-בעוועגונג.

מיר דערמאנען זיך נאך אלע אין דער וויכטיגער ראל, וואס שפרינצאק אלס לייטער פון ארבייטס-דעפארטאמענט פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע האט געשפילט ביי דער בעקעמפונג פון דער ארבייטסלאזיגקייט אין ארץ-ישראל. אין די סאמע שווערסטע טעג פון דעם יודישען ישוב פאר א פאר יאהרען. מיר דערמאנען זיך אויך אן דער גרויסער ראל, וואס ער האט געשפילט ביי דער פעראייניגונג פון די ארבייטער-כחות אין ציוניזם און ביי זייער אקטיוויזירונג, וואס האט דווקא אין די לעצטע יאהרען געבראכט אזעלכע בעדייטענדע רעזולטאטען.

און דווקא אין איצטיגען מאמענט שטעהט שפרינצאק פאר א נייער און וויכטיגער ארבייט אין זיין לעבען. ער האט איבערגענומען די לייטונג פון דער אקציע פאר'ן ארלאזאראוו-פאנד, וואס איז פראקלאמירט געווארען דורך דעם לעצטען קאנגרעס און עס אונטערליגט נישט קיין שום צווייפעל, אז דורך זיין אונערמידליכער איניציאטיוו און זיין גרויסען ציוניסטישען אויטאריטעט וועט ער דערמעגליכען דעם ערפאלג פון דער דאזיגער וויכטיגער אקציע, וואס דארף זיין א קליינער בעוויז פון אונזער דאנקבארקייט פאר דעם גרויסען דערמארדעטען פיהרער פון ציוניזם.

לאמיר האפען, אז די ציוניסטישע געזעלשאפט אין פוילען וועט זיך קאנצענטרירען ארום איהם און דערמעגליכען דעם ערפאלג פון זיין ווערק.

ד"ר א. טארטאקאווער

פאליטישער פראצעס

(א) פאר'ן לאדזער קרייז-געריכט איז נעכטען געשטאנען דער 17-יעהריגער פייוועל אייזנער וועלכער איז בעשולדיגט געווארען אין פערשפרייטען קאמוניסטישע ליטעראטור.

דאס געריכט האט איהם פערמשפט אויף אויסבעסערונגס-הויז און אויסצופיהרען די שטראף אין משך פון 3 יאהר

ספארט צווישען שול-יוגענד

די 4 אפטיילונג פון דער שולע אויף פאמארסקא 48 האט געשפילט א מעטש אין „נאראדובקא" מיט דער פירטער אפטיילונג פון ערשטען יודישען גימנאזיום, אויסגעצייכענט האבען זיך ביסעל ראזענצווייג און וואלף ראזענצווייג, דער מעטש האט זיך פערענדיגט מיט א רעזולטאט פון 2:4 (1:3) פאר דער שולע אויף פאמארסקא.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) קאצפערקעוויטש (זגערזשער 54), שיטקעוויטש (קאפערניקא 26), זונדעלעוויטש (פיעטריקאווער 25), סאקאלעוויטש (פשעיאזד 19), ריכטער און לאבארא (11 ליסטאפאד 86).

Dr. med. H. LUBICZ

ספעציאליסט פאר ווענערישע און געשלעכטס-קראנק.

צוריקגעקעהרט

צעגעלניאנא 7, טעל. 141-32.

נעהמט אן פון 8–10 פריה, פון 12–2 נאכמ. און פון 5–8 אוונט, זונטאג פון 9–11 בייטאג.

רעגיסטראציע פון יאר־גאנג 1915

היינט, דאנערשטאג, דעם 28 טען פון 5-טען קאמיסאריאט מיט די אותיות:

S Sz T

און פון 14-טען קאמיסאריאט

H Ch I J K L Ł

מארגען, פרייטאג, דעם 29-טען פון 5-טען קאמיסאריאט מיט די אותיות:

U W Z Ź Ż

און די וואס וואוינען אויפן שטח פון 14. קאמיסאריאט מיט די פאמיליען=נעמען

M N O P R S

ווער ס'וועט זיך נישט מעלדען צו דער רעגיסטראציע אין פנטשפרעכענדען טערמין וועט אדמיניסטראטיוו בעשטראפט ווערען מיט 3000 זל. שטראף אדער 3 חדשים ארעסט.

צוגאב-פאבאר-קאמיסיע

(א) היינט דאנערשטאג, ד. 28 ד. ח. 8-אינדערפריה הויבט זיך אן אין לאקאל אויף פיעטריקאווער 165 צו אמטירען א צוגאב-פאבאר-קאמיסיע פאר פ. ק. או. לאדז 2.

עס דארפען זיך מעלדען די פאבאראווצעס פון יאהר 1912 און עלטערע, וואס וואוינען אויפן שטח פון 1, 4, 6, 7, 10, 12, 13 און 14 פאליציי-קאמיסאריאטען, און וועלכע האבען זיך לעת-עתה נישט צוגעשטעלט צום איבערזיכט פאר א פאבאר-קאמיסיע, האבען נישט רעגולירט זייער מיליטער-און האבען בעקומען נאמענטליכע אויפפאדערונגען פון דער לאדזער שטאטישער סטאראסטווע.

א שרפה אין א וואטע-פאבריק

(א) אויף יאקובא 3 האט אויסגעבראכען א שרפה אין דער וואטע-פאבריק פון א. כעמיק. די פייערלעשער האבען בעהערשט דאס פייער דער שאדען איז בעדייטענד.

מעטאל-ארבייטער-שטרייק פערברייטערט זיך

(א) צוליב דעם, וואס עס איז נאך נישט געקומען צו קיין אויסגלייך צווישען די שטרייקענדע מעטאל-ארבייטער און די אינדוסטריעלער, האט דער מעטאל-ארבייטער-פערבאנד געכטען בע־שלאסען צו פערברייטערן דעם שטרייק אין אלע פאבריקען פון לאדזער קרייז.

Dr. med.
L. Berman
צעגעלניאנא 15, טעל. 07-149
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקהייטען, מענער-שוואכע-בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג.
אלע ארט אנאליזען.
נעמט אן פון 8—11 און 4—8 אוו. זונטאג פון 9—1 בייטאג
פאר אונבעמיטעלטע — לגטשניצע-פרייזען.

שרפה איז א וואוין=הויז אויף אבראמאווסקיעגא גאס

פאניק צווישען די איינוואוינער פון הויז

(א) נעכטען אינדערפריה האט דער וועכטער פון הויז אויף אבראמאווסקיעגא 7 בעמערקט א געדיכטען רויך, וועלכער האט זיך ארויסבעקומען פון בוידעם אין 3-שטאקיגען וואוין-הויז.

ס'זענען באלד אנגעקומען 3 אפטיילונגען פון די פייערלעשער, אונטער דער אנפיהרונג פון קאמענדאנט גראהמאן איז נאך צוויי שעה ארבייט געלונגען דאס פייער צו דערשטיקן. דאס פייער איז אויסגעבראכען אין די קעמערלעך, וועלכע די לאקאטארען האבען אויפ'ן בוידעם. דאס פייער האט זיך באלד אריבערגעטראגען אויפ'ן 3-שטאקיגען וואוין-הויז אויף אבראמאווסקיעגא 5, די שאדענס זענען נישט קיין גרויסע. אייניגע וואוינונגען זענען פערגאסען געווארען מיט וואסער.

ביים אויסברוך פון דער שרפה איז צווישען די שכנים אויסגעבראכען א שרעקליכע פאניק, מ'האט ארויסגעטראגען די זאכען אויפ'ן גאס, וואס האט שטארק בעשווערט די רעטונגס-אקציע.

א טראגעדיע פון א זקן

ער סמט זיך, ווייל זיין טאכטער גיט אויף איהם א שענדליכע בעשולדיגונג

(א) אויף בזשעזשינער 178 האט זיך פער־סמט דער דארטיגער סטרוזש סטאניסלאוו קאליש.

ווי מען גיט איבער איז קאליש בעגאנגען זעלבסטמארד, צוליב דעם, וואס זיין 19-יעהריגע טאכטער נאטאליא האט געמאלדען פאר פאליציי, אז איהר פאטער האט זי מאנס געווען און האט זי שפעטער אויך געצוואונגען צו אינטימע בעציהונגען. ווי עס שטעלט זיך אויך ארויס האט זיך די זעלבע נאטאליא פערנומען מיט פראסטיטוציע.

דער אלטער קאליש האט די דאזיגע שאנדע נישט געקאנט אריבערטראגען און האט זיך פער'סמ'ט.

די ווירטשאפטליכע קרייזען געגען דער נייער שטייער=ארדינאציע

(אג) פון די לאדזשער אינדוסטריע און האנדעלס קרייזען האבען מיר בעקומען פאלגענדע ערקלערונג:

אין דעם פינאנץ-מיניסטעריום ווערט איצט אויסגעארבייט א נייע שטייער-ארדינאציע. אין דער דאזיגער ארדינאציע ווערען פארגעזעהען, א חוץ דאס אפשאפען די קאמיסיעס, אויך אייניגע נישט גינסטיגע בעשלוסען פאר די שטייער צאהלער. אין דעם הכנסה-שטייער זאל אפגעשאפט ווערען דאס רעכט פון שטייער צאהלער זיך צו דערוויסען אויף וואס פאר א יסוד מען האט איהם בעשטימט אזא אויסמעסטונג פון שטייער און נישט קיין אנ־דערע, ער האט אויך געקענט בעטען ויעגען א קאפיע פון די ערקלערונגען פון די עקספערטען ווי אויך קאפיעס פון די פראטאקאלען, וואס גע־פינען זיך אין די אקטען. איצט ווערט דאס אלץ אפגעשאפט.

די ווירטשאפטליכע פאקטארען ווערען, אהן שום ספק, אונטערנעהמען אנ'ענערגישע אק־ציע בכדי אויסצוהאלטען די ביזאיצטיגע רעכט פון שטייער-צאהלער.

יוסף שפרינצאק אין לאדז

זינט נעכטען ווײלט אין אונזער שטאט דער בעקאנטער פיהרער פון דער א"י'דיגער יודישער ארבייטערשאפט, דער געוועזענער מיטגליד פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע און איצטיגער ווייצע-פארזיצער פון ציוניסטישען אקציאנס-קאמיטעט, ה' י ו ס ף ש פ ר י נ צ א ק. זיין אנוועזענהייט אין פוילען שטעהט אין צוזאמענהאנג מיט דער וועלט-קאנפערענץ פון „גורדוניה", וואס קומט איצט פאר אין לאדז און מיט דער אקציע פאר'ן ארלאזאראוו-פאנד, וואס איז פראקלאמירט געווארען אין דער גאנצער וועלט.

ה' שפרינצאק-בלייבט אין לאדז ביז מארגען און פארט דאן ווייטער קיין ווארשא.

קאמוניקאט פון דער י. ג. פ. ל.

זונטאג, דעם 1-טען אקטאבער ה. י. קומט פאר אנ'אויספלוג צו דער בילדער-אויסשטעלונג פון קינסט-מאלער ז. שרעטער אין לאקאל פון בני-ברית פיעטריקאווער 90, אנפיהרער — פר. סט. אלי. זאמעלפונקט 11 א זייגער פריה.

לאדזער יוד געשטארבען אין ווילנע

פון ווילנע מעלדעט מען אונז, אז דארט איז אין ליטווישען קליניק געשטארבען דער לאדזער יוד גרינבלאט, וועלכער איז אין א געשעפט־ליכען ענין געקומען ערב ראש-השנה קיין ווילנע און קראנק געווארען אויף א לונגען=ענטצינדונג.

דער טויט פון דעם לאדזער יוד האט אין די ווילנער סוחרישע קרייזען געמאכט א שטארקען איינדרוק.

ענדליך אין לאדז!
„דאס ליד פון הארץ"
מיט דעם קליינעם
Dickie Moore, Betty Grahan,
Aleksander Carr
צום ערשטען מאל אויפן עקראן פון
קינא „Capitol"

ר. איזראעל

דירעקטאר אדאלף גאלד

סענסאציאנעל=שפאנענדער ראמאן פון יודישען לעבען

56

— און אז איהר וועט שוין ענטדעקען די איינ־ברעכער, האט טאובע געזאגט, וועל איך שוין הער־פון עפעס האבען, דאס, וואס זיי האבען מיר צוגע־נומען וועט איהר זיכער נישט מעהר געפינען.

טאובע האט זיך אפגעהאלטען מיט'ן דערצעה־לען דעם אמת, וואס מ'האט ביי איהם צוגענומען דאס האט מען נישט אזוי לייכט געקענט געבען צו פערשטעהן. דאס איז געווען אזא ספעציפישער ענין, וואס האט זיך קיינעם נישט געלאזען ער־קלערען. די פאליציי־בעאמטע, וואס זענען אין דעם מאמענט געווען ביי טאובען אין שטוב זע־נען נישט געווען בערופען צו פיהרען די אויס־פארשונג און זענען נישט צוגעשטאנען צו טאובען, אז ער זאל זיי זאגען, וואס די גנבים האבען צו־גענומען, זיי האבען נאר צונויפגעשטעלט א פרא־טאקאל וועגען דעם, וואס איז געשעהן און הא־בען עס איבערגעגעבען דיער העכערער מאכט.

קאפיטעל 15

ארא איז צופרידען

— האלא, דא רעדט יאן מייסטער, צי הערט ארא אין בריסטאל?

— האלא, האלא, איך הער, איך בעט, דייטש־לאך וועגען אלעם צו אינפארמירען, כדי מען זאל נישט דארפען עטליכע מאל איבערצופרעגען, נאר גענוירע און וויכטיגע אינפארמאציעס, קיין נארישקייטען וויל איך נישט הערען.

— דאס איז א מכשפה, האט מייסטער זיך גע־טראכט, ער האט דאס אבער הויך נישט געזאגט, כדי דער אפאראט זאל נישט אויפכאפען זיינע ווערטער.

— גוט, הער'ט זיך אויפמערקזאם צו, מיר האבען אדורכגעפיהרט א גרויסע ארבייט, וואס איז אויך געלונגען. מיר האבען צוריק אין דער האנד די דאקומענטען, וואס מ'האט ביי אייך צוגעגנב'עט אין צוג.

— זעהר גוט, איך בין זעהר צופרידען, צי געפינען די זיך אויף א זיכער ארט — ווי אזוי וועל איך זיי צוריקבעקומען?

— די דאקומענטען און בריף זענען גוט פער־זיכערט און ווי אזוי איהר זאלט זיי צוריקבעקומען דארפט איהר אליין דיספאנירען.

— גוט, איך דיספאניר שוין, גיט מיר אויף די אדרעס, אויף וועלכער מ'קען זיך ווענדען וועגען די בריף.

— ביי מיר איז בינורא די אדרעס קענט איהר דאך, איך דארף דיר אייך דאך נישט אנגעבען.

— ניין, איהר דארפט די אדרעס נישט אנ־געבען, איך האב די פערשריבען. ס'איז גלייכער, אז איהר זאלט זי הויך נישט איבערגעבען, פאר־וויכטיגקייט שאדט קיינמאל נישט, אלזא אויף אייער אדרעס וועט זיך ווענדען א פוילישער גראף ראשעוויטש הייסט ער און וועט אייך איבערגע־בען א בריוועל פון מיר. דעם דאזיגען פוילישען גראף קענט איהר איבערגעבען דאס גאנצע פעק־קעל פאר מיר. ס'וועט שוין אנקומען ריכטיג צו מיר.

מייסטער האט זיך פערוואונדערט, וואס איז דאס ווידער פאר'א גראף אויף איהר קאפ. אפשר דארף מען זיין פארזיכטיג מיט איהר, אפשר יעדיט דאס נישט אדא?

און כדי צו זיין זיכער אז ער רעדט מיט דער ריכטיגער פערזאן האט ער געפרעגט:

— און ווי איז דער הייבטיגער „פאראל"?

— דאס געפעלט מיר אז איהר זענט פארזיכ־טיג און ווילט זיך איבערצייגען, יעצט ס'רעדט ווירק־ליך. אלזא, דער פאראל איז „פארין".

— גוט, אדא, איך ווארט אויף דעם דאזיגען גראף, ווען קען ער זיין ביי מיר, איהר פערשטייט דאך, אז ס'וואלט געווען גלייך, אז ער זאל וואס שנעלער פון מיר צונעהמען דאס פעקעל.

— ער וועט זיין ביי אייך העכסטענס איבער מארגען, אהן שום איבעריגע רייד מיט איהם, אזוי, ווי איהר זאלט נאר אויסגעפיהרט א שליחות, זאלט איהר איהם איבערגעבען דאס פעקעל און ער וועט אוועקגעהן. ווען איהר וועט איהם דאס האבען געגעבען זאלט איהר זיך מיט מיר ווידער פערבונ־דען, און מיר געבען וועגען דעם צו וויסען. אלזא מיט דעם ענין איז געענדיגט, וואס הערט מען ווייטער?

— אין וועלכער הינזיכט מיינט איהר דאס?

— איך מיין, צי אלץ איז צוגעגרייט אפצורו־מען די, וועלכע איך האב ביי מיין פריהערדיגען געשפרעך אנגעוויזען.

— מיר מאכען אלע פארבערייטונגען, אבער מיך וואונדערט פאר וואס איהר פרעגט זיך נישט נאך ביי וועמען מיר האבען אייערע בריף ענטדעקט?

— וואס ווייניגער גערעדט. איך בין נישט צו פיל נייגעריג. איך רייס באלד איבער דעם גע־שפרעך און איך בעפעהל תיכף צוצוטרעטען צו דער ארבייט פון אפרוימען די אונבעקוועמע מענשען, איהר ווארט צופיל, ווייל מיט יעדען טאג קען צו דער ליסטע פון אומבעקוועמע צוקומען נאך נעמען, אלזא וואס שנעלער און מיר יועצען דעם מעלדען.

— גוט, איך האב אלץ געהערט און פער־שטאנען. איך רייס איבער דאס געשפרעך. האלא, פערענדיגט.

— האלא.

באנעצקי, דער קאמיסאר וועלכער האט גע־האט אזוי פילע איבעראשונגען בעת ער האט פער־הערט די פרוי ראזען, האט זיך גארנישט געקענט בערוהיגען, ער האט גארנישט געקענט פערשטיין ווי אזוי דאס האט געקענט געשעהן, אז מ'האט אונטערגעהערט יעדעס ווארט וואס ער האט גערעדט הגם נישט אין צימער און נישט אין אלע שכנותדיגע צימערען איז אין דער צייט נישט געווען קיין איין מענש.

— דאס איז דאך וואונדערבאר, קיין כישוף איז דאך נישט פערהאן, קיין ניסים אויך נישט, דאס מוז זיך דאך שטיצען אויף עפעס א נייע ערפינדונג פון דער טעכניק. און אט טאקע די דאזיגע ערפינ־דונג האט מען געדארפט הויפטזעכליך זוכען, ווע־גען דעם האט מען געדארפט וויסען. עטליכע טעג האט זיך באנעצקי ארומגעדרעהט ווי נישט אויף דער וועלט ער האט זיך נישט געוואלט טיילען מיט קיי־נעם וועגען זיינע בעמערקונגען און ספקות, ער האט נישט געוואלט ריזיקירען.

— איז דאס א נאיישקייט — האט ער זיך גע־טראכט, וועט מען איהם אויסלאכען, איז עס אבער אן ערנסטע זאך, צו וואס דארף ער זיך טיילען מיט אימיצען מיט דעם טריומף, וועלכען ער קען דער־גרייכען.

ער אליין איז אבער געווען צו שוואך און צו ווייניג רוטינירט, אז ער זאל מיט זיינע אייגענע כוחות קענען אויפפלאנטערען אזא שווערען פראב־לעם, און ער האט הערייבער געזוכט אן עצה וואס ער האט צו טון, שווער געווען פאר איהם די דאזי־גע אויפגאבע, ער האט שוין געהאט בעשלאסען נאכאמאל צו רופען די פרוי ראזען אויף א פער־הער, צוערשט אנגעהמען אלע פארזיכטיגקייטס־מיטלען, כדי קיינער זאל נישט וויסען ווען דער פער־הער קומט פאר. גוט זיך ארומקוקען, אז קיינער זאל נישט קענען אונטערהערען. ער האט אבער שנעל פון דעם דאזיגען פלאנטער רעזיגנירט...

(פארטזעצונג קומט)

אויפרופען וועגען דער נאציאנאלער הלוואה אין פוילען

פון יודישן קאאפעראטיוון-פארבאנד

וו א ר ש א. (יט"א) דער פארבאנד פון די יודישע קאאפעראטיווע געזעלשאפטען אין פוילען, דער פארבאנד פון יודישע סוחרישע קאאפעראטיווע געזעלשאפטען אין פוילען און דער אלגעמיינער „קאאפעראטיווער פערבאנד" (לעמבערג) ווענדען זיך צו אלע יודישע קאאפעראטיוון אין פוילען מיט פאלגענדען אויפרוף וועגען דער נאציאנאלער הלוואה אין פוילען:

„די באפעלקערונג פון דער רעפובליק איז אויפגעפאדערט געווארען צו צייכענען די נאציאנאלע הלוואה, וואס איז באשטימט צו דערהאלטען דעם גלייכגעוויכט פון מלוכה-בודזשעט און דערמיט צו פארפעסטיגען דאס נארמאלע מלוכה-לעבען און צו פארשטארקען די נארמאלע ווירטשאפט.

די יודישע קאאפעראטיווע באוועגונג, דער ווייכטיגסטער אינסטרומענט פון יודישען עקאנאמישען לעבען, וואס גרופירט ארום זיך 200 טויזענד יודישע משפחות איז טיף פאראינטערעסירט אין יעדען אקט פון דער רעגירונג, וואס שטרעבט צו נארמירען דאס ווירטשאפטליכע לעבען אין לאנד, און וועט זיך שטעלען אין די פאדערשטע רייהען פון די אקטיווע טוער פאר'ן דורכפאלג פון דער נאציאנאלער הלוואה.

די אונטערגעשריבענע יודישע קאאפעראטיווע פארבאנדען פאדערן אויף אלע יודישע קאאפעראטיוון און דורך זיי אלע מיטגלידער פון די קאאפעראטיוון מיט דער גאנצער ענערגיע זיך צו באטייליגען אין דער אקציע און צו צייכענען די נאציאנאלע הלוואה, כדי אזוי ארום צו העלפען אין איהר דורכפאלג און צו פארפעסטיגען די נאציאנאלע ווירטשאפט."

צו די יודישע לאנדווירטע און גערטנער

וו א ר ש ע. (יט"א) די פערוואלטונג פון דער לאנדווירטשאפטליך-גערטנערישע קאאפעראטיווע „עקספארט-אימפארט" האט פארעפענטליכט אן אויפרוף צו די יודישע לאנדווירטען און גערטנער וועגען דער נאציאנאלער הלוואה אין פוילען, אין וועלכער עס ווערט געזאגט:

עס איז א פליכט פון יעדען בירגער צו שטיצען די מלוכה אין אלע איהרע אקציעס. די דאזיגע אונטערשטיצונג דארף זיך אויסדריקען אין טאטען און נישט טאט שטעלט מיט זיך פאר אין איצטיגען מאמענט די נאציאנאלע הלוואה. מיר יודישע לאנדווירטען דארפען דינען אלס ביישפיל. מיר דארפען געדענקען וועגען די ווירטשאפטליכע און פאליטישע אויפגאבען פון דער נאציאנאלער הלוואה. די יודישע לאנדווירטען וועלען שטרעבען צו פארשטארקען פוילען'ס קראפט גלייך ווי זיי האבען געשטרעבט צו ערארבערן פוילענס אומאבהענגיגקייט. די נאציאנאלע הלוואה איז דער איינציגער וועג צו באזיגען דעם ווירטשאפטליכען קריזיס, וואס באדראהט אלץ מעהר דעם לאנדווירט. שטיצט די נאציאנאלע הלוואה!

Dr. med.
Z.Rakowski
ספעציאליסט פאר אויערן, נאז, האלז
און לונגען-קראנקהייטען
וואוינט יעצט
פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7
נעהמט אויך אן אין לעשניצע זגערזשער 17
פון 11-1 און פון 2-3 נאכמ.

אנ'אויפגעהענדער שטערן אין חזנות

דער נייער חזן משה פרייס

ראש השנה האט אין דער פילהארמאניע געדאוונט א חזן, וואס אזעלכען האט דאס יודישע לאנד שוין לאנג-לאנג נישט געהערט. דאס איז דער 19-יעהריגער משה פרייס, וועלכער האט מיט זיין חזנישער קונסט אזוי בעגייסטערט דעם עולם, אז מ'האט גאר'נישט געוואוסט וועמען מען זאל פריהער דאנקען, צי איהם, דעם יונגען גאט-געבענשטען טאלאנט אליין, צי גאר דעם ה' ישראל זעלמאנאוויטש, דעם אין לאדז בעקאנטען ליבהאבער און שטיצער פון חזנות. ישראל זעלמאנאוויטש האט אונזער יונגען חזנישען שטערן ענטדעקט נאך בעת ער האט געזונגען אין אהל יעקב ביי מייסטער מאנגען ז"ל און ער האט איהם געשטיצט, געלאזט לערנען און איהם געבראכט צו דער היינטיגער מדרגה.

איך וויל זאגען דעם אמת. אז בשעת איך האב געהערט אז דער יונגער משה פרייס וועט דאווענען ימים נוראים אין דער פילהארמאניע, בין איך געווען אפילו שטארק אנגרוהיג. עס איז נישט געווינשען אז יונגע נאך נישט גאנץ רייף געווארענע טאלאנטען זאלען זיין אנידערשטעלען פאר'ן עמוד.

א יונגע נאך נישט אויסגעבילדעטע שטימע, ווען מען פארסירט די צו פריה און שטארק, ווערט געשטערט איהר ענטוויקלונג און עס איז אפילו א-מאל מעגליך, אז זי זאל אינגאנצען פארדארבען ווערען, אבער דא האט זיך ראש השנה ענטפלעקט א טאלאנט וואס יעדער האט זיך געמוזט זאגן אז אט שטעהט פאר אייך איינער וואס וועט אויסוואקסען אמאל א וועלט-בעריהמטקייט, שוין היינט האט ער מעלות אהן א שיעור. א בעל תפילה איז ער, אן ערשטקלאסיגער, א קאלאראטור בעזיצט ער, אז נישט אלין גרויסער אפען-זינגער מעג איהם מקנא זיין. דערצו א וואונדערשעהנעם טרילער און א מין ווייכקייט אין געזאנג, וואס איז א זעלטענקייט ביי די גרעסטע חזנים, היינט די ריינע, שארפע דיקציע, די בעטעמטע עברי פול מיט פארשטענדניס-פולען אקצענט, אזא מלכיות זכרונות שופרות ווי מען האט געהערט פון דעם דאזיגען יונגעמאן, האט מען געהערט נאר ביי די אמאליגע גרויסע וואלינער חזנים. און ועל כולם איז ער נאך פון נאטור אויס זעהר מוזיקאליש — בקיצור, די נאטור האט איהם נישט געזשאלעוועט קיין מתנות.

פארזיכטיגקייט איז אבער נויטווענדיג! איך האב שוין דערמאנט וועלכע געפאהרען עס זענען פארבינדען מיט פריהצייטיגע אויפטריטען. דערפאר מוז דווקא אזא טאלאנט ווי משה פרייס קודם כל לערנען: איז די פראגע וואס? איז ראשית שטימבילדונג. אין דער טיפער לאגע צום ביישפיל איז זיין שיינער לירישער טענאר, נאך געווען שוואך. שטימע דארף אין אלע רעגיסטערן אויסגעגלייכט ווערען א.א.ז. דאס איז איינס. צווייטענס האט ער נויטיג מוזיקאלישע בילדונג.

פאר א מאדערנעם חזן, איז נישט גענוג צו קענען נוסח, נישט גענוג צו זיין א גוטער בעל תפלה נאר ער מוז זיין אויך אזויפיל מוזיקאליש געבילדעט ער זאל קענען פארטראגען אויך א מאדערנע קאמפאזיציע. ער טאר נישט שטעקן שטענדיג אין טאבארס, נאר ער דארף קענען מאדולירען, ווייל דאס דערפרישט דאס אויער פונ'ם צוהערער.

אויב משה פרייס וועט ערנסט טראכטען צו פארגרעסערען זיין שטימבילדונג, און זיין מוזיקאלישע בילדונג, מעגען מיר זיכער זיין, אז ער וועט דערפולען די ווייטגעהענדסטע האפנונגען אז ער וועט אויסוואקסען א אמתער גדול אין חזנות.

* * *

אין דעם ערפאלג וועלכען משה פרייס האט געהאט ראש השנה האט אויך א חלק דער כאר, און דער ערשטער ריהע דער יונגער פעהיגער דיריגענט הע"ך רובין, וועלכער האט אין א קורצער צייט דערבראכט הערצו אז דער כאר מיט'ן חזן האבען גאר וואויל הארמאנירט.

ישראל פיזשיס.

קלאנג-קינא-טעאטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26
אויסערגעוו. דאפעלטער פראגראם!
I
גיגאנטישער פילם פון דער איצטיגער צייט
א. נ.
„סטודענטישער האטעל"
אין די הויפט-ראלען:
Lissette Lanvin
און Christian Casadeus
II
„צאנקענדע פלאמען"
מיט Clive Brook i Claudete Colbert
אנהויב פון די סעאנסען טעגליך 4.30 נ"מ
שבת און זונטאג—12.30 א זייגער בייטאג

וויכטיג פאר די, וואס ווילען שטודירען אין ארץ-ישראל

און אנדערע אויסלענדישע הויכשולען

היי-יאהר האט צום ערשטען מאל א גרופע מאטוריסטען פון פוילען ארויסגעשיקט זייערע פאפירען אויף די לערן-אנשטאלטען אין ארץ-ישראל (אויף דער העברעאישער אוניווערזיטעט אין ירושלים, טעכניקום אין חיפה, אגראנאמישע שול אין מקוה-ישראל, אגראנאמישע שול פאר מיידלעך אין נהלל א.א.) די פארמאליטעטען ביים אננעמען ווערען אויף די דאזיגע שולען — האט ערלעדיגט דאס אקאדעמישע אינפארמאציע-ביורא, וואס עקזיסטירט אין ווארשא (פלאץ זשעלאזנעי בראמי 6) פון יאהר 1924 אן.

די סערטיפיקאטען פאר דער ערשטער גרופע אקאדעמיקער זענען שוין אנגעקומען און די גרופע וועט געמיינזאם פאהרען קיין ארץ-ישראל. דעם אפפאהר געגען הנחה-בילעטען און בחנם'דיגע טראנזיט-וויזעס ארגאניזירט דאס דערמאנטע ביורא וואו מען קען זיך נאך פארשרייבען אויס'ן אפפאהר. די יעניגע, וואס ווילען נאך הייאהר אנקומען אויף א לערן-אנשטאלט אין א"י — דארפען באלד זייערע פאפירען איינשיקען צום אק. אינפארמאציע-ביורא.

דאס אק. אינפארמאציע-ביורא ערלעדיגט אויך אלע פארמאליטעטען ביים אננעמען ווערען אויף אלע הויך-שולען אין איירעפא און אמעריקא.

שריפטליכע אינפארמאציעס גיט דאס ביורא נאכ'ן איינשיקען פארטא-קאסטען.

Dr. R.
Zalcwasser
CHIRURG — כירורג
ציגעל-גאס 19, טעל. 125-17
נעהמט אן פון 1–2 בייטאג און פון 4–7 נאכמ.

Dr. med.
Czarnożył
POWROCIŁ
AL. KOSCIUSZKI 69, tel. 224-94
Godziny przyjęć od 9-10 i od 4–6 popoł.

יודיש טעאטער
20 נארוטאוויטשא 20
„פילהארמאניע"
ארטיסטישע לייטונג:
דוד זיידערמאן.
אלע גרייטן זיך צו דער גרויסער פייערליכער פארשטעלונג
שבת, דעם 30 ד. ח. (מוצאי יום כפור) 9 אוונט
בראש מיט די באליבטע ארטיסטען
חנה לערנער
דוד זיידערמאן
ווי אויך די בעריהמטע
פרימאדאנע **נאדיא קארעני**
און אונזער אלעמענס
ליבלינג **שמואל'יק גאלדשטיין**
לעזט די מארגנדיגע אנאנסען!

מערקווירדיגע סקולפטור און קונסט-ארבייט, וואס די נאטור אליין האט געשאפען

א שטיין, וואס זעהט אויס ווי א שלאפענדיגע פרוי; א שטיין, וואס קוקט אויס ווי א טשערעפאכע; א בוים, וואס קוקט אויס ווי א ציג. — די נאטור איז די גרעסטע כישוף-מאכעריןן

די נאטור איז די גרעסטע כשוף-מאכערין און ווייזט די גרעסטע קונצען.

מיט א פאר יאהר צוריק צום ביישפיל, האט מען אין אמעריקע געפונען א שטיק שטיין, וואס האט אויסגעקוקט פונקט ווי א מענשליכע פוס, אבער א פוס מיט אלע קנייטשען און פיטשעווקעס, ס'האט אפילו אויסגעקוקט ווי דער פוס וואלט געטראגען א שוך, די, וואס האבען געפונען די שטיק שטיין האבען געגלויבט, אז דאס איז זיכער דער אפדרוק פון א מענשליכע פוס אין ווייכע ליים, וואס האט דארט געטראטען מיט איינעגע טויזענד יאהר צוריק. זיי האבען אפילו אנגעהויבען לייקענען אין דער טעאריע פון עוואלוציע און אנגעהויבען גלויבען, אז די מענשען זענען אלע מאל, מששת ימי בראשית, געווען ציוויליזירט א ראיה — זיי האבען געטראגען שיך.

אין דער אמת'ן אבער איז קיינמאל אויף דעם פלאץ אפילו די געדעכעניש פון א מענשליכע פוס נישט געווען. נאר וואס-זשע דען? דאס איז א שפיצעל פון דער נאטור. פון דער נאטור אליין האט זיך עס אזוי אויסגעארבייט און אויסגעפורעמט אפשר מיט ביליאנען יאהרען צוריק בעת דער פלאץ איז נאר געווען אין א פליסיגען, ווייכען צושטאנד.

וויסענשאפטסלייט, געלאגען זענען מעהר ווי זיכער, אז צו יענער צייט, ווען אט דער שטיקעל שטיין האט זיך געפורעמט ווי א מענשליכע פוס, איז נאך אויף דער וועלט גאר דער מין מענש נישט געווען, אבער די נאטור, האט זיך דא א שפיל געטון און נארט איצט אפ מענשליכע אויגען.

אין מוזעאום פון וואשינגטאן זענען פאראן שטיקער שטיינער און פערהארטעוועטע שטיקער מינעראלען, וואס קוקען אויס ווי א פראפעסיאנעלע, ווי א מענשליכע האנד, ווי א טשערעפאכע, ווי א שלאנג און אנדערע כלים און בעשעפענישן. דארט איז אויך דא א בוים, וואס קוקט אויס ווי א קאפ פון א ציג.

איינע פון די מערקווירדיגסטע נאטור-וואונדער איז א שטיין, וואס קוקט אויס פונקט ווי די פיגור פון א פרוי. דעם שטיין האבען געפונען אינדיאנער. דער שטיין קוקט אויס פונקט ווי א שלאפענדע פרוי. די פיגור פון דער פרוי איז אזוי מוסטער-האפט אויסגעארבייט, אז ס'איז פשוט אומגלויבליך, אז דאס איז נישט די ארבייט פון א קינסטלער-סקולפטאר. דער שטיין איז זעהר א גרויסער, ס'קוקט אויס ווי א ריזיגע פיגור פון א פרוי, דער קאפ איינגעגראבען און די הענד און פיס אביסעל א אויסגערוקט און יעדער פאלד פון דער הויט איז קענטיג.

נאך א מערקווירדיגער נאטור-וואונדער זענען צוויי שטיינער, וואס קוקען אויס ווי צוויי מענשליכע פיגורען, אזוי ווי א צווילינג, זיי קוקען אויס ווי צוויי שטיינערנע געטער פון אמאליגע געצען-דינער. אין ביידע פאלען, סיי אין דער פיגור פון דער פרוי און סיי אין די פיגורען פון מענשליכען צווילינג קען מען דערקענען, ווען מען גיט אויף דעם א קוק, אז דאס איז די ארבייט פון מענשליכע הענד אז מעגליך מיט צענדליגער טויזענד יאהר צוריק האט אין די פלעצער געוואוינט א וועלכער נישט איז ווילדער שטאם און זייערע מענשען האבען די פיגורען אויסגעהאקט. אבער א גענויע אויספארשונג פון געלאגען האט בעוויזען, אז די שטיינער זענען שוין צעהנדליגער מיליאנען יאהרען אלט, אז דאס שטאמט פון א צייט ווען דער מענשליכער מין האט נאך נישט עקזיסטירט און אז דאס איז איינפאך א וואונדער פון דער נאטור. די סקולפטארען פון די פיגורען זענען געווען וואסער און ווינד.

די אלע אויבענדערמאהנטע נאטור-טשיקאוועסען זענען פארלויפיג א געהיימניש פאר געלעהרטע זיי שטעהען פאר דעם, ווי פאר א רעטעניש.

ד"ר **העללער**
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע
צוריקגעקעהרט
טראגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8–11 און פון 4–8 אוונט.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.
אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזן